

Den gode beskyddaren

Krigsförberedelser & genusordning i Försvarmakten

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Tilda Wendefors

Examensarbete för kandidatexamen i Globala studier

Göteborgs Universitet

Institutionen för Globala studier

Vårterminen 2018

Handledare: Sanna Strand

Abstract

The purpose of this essay is to explore the discursive construction of the 'protector' and the 'protected' which contributes to legitimise militarism in Sweden today. This thesis draws upon Iris Marion Young's theory about masculinist protection, where a hierarchical relationship between the 'protector' and the 'protected' is a cornerstone in constructing the military as relevant and necessary. The empirical material includes one information and one recruitment campaign from The Swedish Armed Force, released in 2017. This essays Foucauldian discourse analysis focuses on how the textual and visual elements within the campaigns generate meaning. The study found that the campaigns are highly dependent on gender norms in the form of superior and subordinate characteristics when constructing the positions of the 'protector' and the 'protected'. However, the existing conception of Sweden as an equal and 'gender exceptional' nation challenges the link between traditionally masculine coded characteristics and masculine coded bodies, consequently, leaving the patriarchal relationship harder to detect. By constructing those 'protected' as a part of the private sphere, and also pleased with their everyday lives, the material contributes to passivate and unpoliticise the 'protected'. The found discourses should be understood in a greater societal context where they contribute to legitimise militarism, while enabling the feminisation and dismissing of opponents as naive or irrelevant - in a bid to exist unopposed.

Keywords: masculinist protection, gender, militarism, Swedish Armed Force

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
2. Problemformulering	5
3. Syfte & frågeställning	7
4. Avgränsning & material	7
4.1 Avgränsning	7
4.2 Materialurval	8
4.3 Presentation av material	9
5. Tidigare forskning	9
5.1 Cynthia Enloe - militärsystemets skörhet	10
5.2 Melissa Brown - maskuliniteter inom nationella militären	11
5.3 Sanna Strand & Joakim Berndtsson - rekryten i en svensk kontext	12
5.4 Charlotte Wagnsson - nationell identitet och internationella operationer	13
5.5 Sanna Strand & Katharina Kehl - nationell identitet och konstruktionen av hot	14
6. Teori	14
6.1 Perspektiv på säkerhet	14
6.2 Gruppidentiteter	15
6.3 Den maskulina beskyddarlogiken	16
6.4 Judith Butler - genusordningen	17
7. Metod	17
7.1 Val av analysmetod	18
7.2 Foucaults diskursanalys	19
7.3 Maria Stern - fem frågor för kritiska säkerhetsstudier	21
7.4 Visuell analys	22
7.5 Metodens begränsningar och kritik	23
8. Resultat & analys	24
8.1 Binära motsatser & intradiskursiva beroendeförhållanden	24
8.2 Konstruktionen av vi:et	26
8.2.1 Gränsdragning genom humor och förståelse för "svensk kultur"	27
8.3 Beskyddaren	30
8.3.1 Beskyddaren som aktiv	30
8.3.2 Beskyddaren som svåråtkomlig och dold, bakom hjälmar och svåra ord	31
8.3.3 Beskyddaren som icke-våldsam bärare av vapen	33
8.3.4 Beskyddaren som tillförlitlig och seriös - visuell identitet	34
8.3.5 Beskyddaren som karriärsdriven, fysisk och redo för utmaningar	35

8.3.6 Beskyddaren som bärare av feminint kodade egenskaper	36
8.3.7 Diskursers påverkan på varandra	37
8.4 Skyddsvärda	38
8.4.1 Bunden till kultur, traditioner och humor	38
8.4.2 Den ovetande allmänheten	39
8.4.3 Den skyddsvärda som nöjd med status quo	39
8.4.4 Den skyddsvärda som en del av den privata sfären	40
8.4.5 Den skyddsvärda västvärlden	42
9. Diskussion	43
9.1 Slutsatser	43
9.2 Uppsatsen i relation till den maskulina beskyddarlogiken	45
9.3 Femininisering av de som ifrågasätter militära metoder	46
10. Avslutning	47
Referenslista	49
Bilaga 1 - Materiallista	55

1. Introduktion

Runtom i världen flyr människor för sina liv undan krig, väpnade konflikter och de humanitära katastrofer våldet medför. År 2017 tvingades 68.5 miljoner människor att lämna sina hem. Fler än någonsin förut (UNHCR, 2018: 2). 90 000 människor miste livet i de väpnade konflikter som pågick 2017 (Pettersson & Eck, 2018). Samma år spenderade världens länder mer pengar på militära utgifter än vad de gjort sedan Kalla krigets slut - hela 1739 miljarder USD, cirka 15 970 miljarder SEK (Sipri, 2018: 6). I rapporten 'Nuclear weapons spending: a theft of public resources' framgår det att ett år av USA:s kärnvapenutgifter hade varit tillräckliga för att uppnå de millenniemål som sattes till 2015 gällande bekämpning av extrem fattigdom och hunger, tillgång till grundläggande skolgång, minskad barnadödligheten, förbättrad mödravården, bekämpning av HIV/AIDS med mera (Wright, 2011: 1). Följderna av väpnade konflikter och hot om våld är fler än så. För att förstå hur krig och krigsförberedelser fortgår än idag behöver vi studera de bakomliggande strukturerna som möjliggör upprustning och våldsanvändning. Poststrukturella perspektiv menar att det är institutioner och normer som bidrar till att skapa mening och att det därför är just normer och institutioner som bör studeras (Kronsell & Svedberg, 2011:13; Locher & Prügl 2001:114) En betydelsefull institution för att upprätthålla nationell krigsberedskap är militären.

Idag beskriver makthavare säkerhetsläget i Sveriges närområde som försämrat (Regeringskansliet, d, 2018), något som även synliggörs i de förändringar regeringen gjorde i Försvarsmaktens uppdrag 2017. Beslutet säger att *“försvaret ska gå från ett insatsförsvar till ett försvar som tydligare inriktas mot den nationella försvarsdimensionen”* (Regeringsbeslut 2017/01724/MFI: 5). Den svenska regeringen satsar stort på en upprustning av det svenska försvaret när deras budget nu utökas för att möjliggöra nya materielinköp och ökad personalförsörjning (Regeringskansliet, a). Som Sveriges nationella militär har Försvarsmakten en skyldighet att informera allmänheten om sina verksamheter och rekrytera soldater. Detta gör dem till en viktig aktör som bidrar till att konstruera samhällets förståelse av säkerhet.

2. Problemformulering

Utifrån Försvarets inflytande i konstruktionen av säkerhet kommer Försvarets kommunikationskampanjer ligga till underlag för denna uppsats. Uppsatsen intresserar sig för hur Försvarets konstruerar sig själva i förhållande till landets befolkning, för att upprätthålla sin relevans och legitimitet som institution i en ständigt förändrad omvärld.

Den nationella militärens roll har kommit att förändras allt eftersom att krigets dynamiker förändras. I boken 'Nya och gamla krig. Organiserat våld i en global tidsålder' kan en fördjupa sig i de nya krigens dynamiker, vilket bland annat inkluderar fler icke-statliga aktörer och kollapsade stater (Kaldor, 2000). En paradoxal utveckling är att krig i allt större utsträckning har kommit att beskrivas som ett steg i att uppnå fred, inte minst av liberala demokratier då de motivera sitt deltagande i internationella insatser på detta vis (Kronsell & Svedberg, 2011:10). Sverige är inget undantag, och har framställt sig som en nation som står upp för fred, frihet och jämställdhet, både genom sin utrikespolitik och sitt deltagande i FN-ledda operationer (Wagnsson, 2011; Regeringskansliet, b). Utvecklingen bidrar till att forma förståelsen för den svenska Försvarets roll i världen.

I en liberal demokrati som Sverige, där individuella friheter är en grundsten måste medborgarna motiveras att ge upp en del av sin frihet i utbyte mot militärt beskydd. Således blir liberal militarism¹ bara möjlig när militära handlingar och beredskap förstås som ett meningsfullt och rationellt svar på hot mot samhället och inte bara staten (Basham, 2018). Det sker därför ett kontinuerligt arbete från det nationella försvaret med att legitimera sin existens och bevisa sin relevans för såväl rekryter som allmänheten (Enloe, 2014). Med detta i åtanke kommer uppsatsen analysera hur Försvarets konstruerar sina kommunikationskampanjer för att upprätthålla legitimitet och relevans.

Inom fältet Feministiska säkerhetsstudier läggs stor vikt vid genusnormers betydelse i meningsskapande (Kronsell & Svedberg, 2011:12). Mer konkret betyder detta att förståelsen av genus är väsentlig i konstruktionen av en nationell militär, och att Försvarets skapar

¹ Militarism enligt SAOL 14: "ett starkt hävdande av militära intressen" ("Militarism", 2015).

och reproducerar genusnormer. Det är av vikt att synliggöra hur militären använder sig av genus för att konstruera sig själva som en institution som befolkningen upplever som förtroendeingivande och känner acceptans för. Det finns också en betydande länk mellan maskulinitet - nation - effektivitet - våld - krig som bland annat Jeff Hearn, Alp Biricik, Paul Higate och Fidelma Ashe analyserat (Kronsell & Svedberg, 2011:11)

Iris Marion Young skriver om relationen mellan militären och befolkningen i sin teori om 'den maskulina beskyddarlogiken'. Young menar att relationen mellan beskyddaren och den skyddsvärda inte bara möjliggör militarism, utan är en förutsättning för att kunna upprätthålla en krigsmakt. Då både beskyddaren och den skyddsvärda kan uppleva att de drar nytta av relationen kan de gemensamt bidra till att upprätthålla den. På grund av detta är relationen ibland svår att upptäcka eller erkänna (Young, 2003). I en liberal demokrati som Sverige, som framställer sig som jämställt och genus exceptionell² (Strand & Kehl, 2018) är det extra intressant att studera hur denna teori kan förklara Försvarets genuskonstruktioner, eller hur teorin brister i sin förmåga att anpassas till den svenska kontexten. Relationen mellan beskyddaren och den skyddsvärda möjliggör legitimering av krigsförberedelser, våldsanvändning och ibland även krigföring. I tider då det upplevda hotet mot en nation ökar, riskerar dessa relationer att bli starkare. Maktrelationen riskerar även att placera vissa grupper i en underlägsen position i samhället där de upplever beroende och underordning. Upplever vi oss hotade är vi mer benägna att ta emot skydd, även om det innebär att acceptera säkerhetspraktiker som inskränker på våra egna demokratiska rättigheter. Något som skedde genom 'Patriot Act' efter terrorattentatet i USA den 11 september 2001 då regeringen samlade in stora mängder privat information om sin egen befolkning (Young, 2003). Med hjälp av Youngs teori ämnar uppsatsen att problematisera den hierarkiska relationen mellan 'beskyddare' och 'den i behov av skydd'.

² Att förstå Sverige som en jämställd stat gällande genus. Ett land som är bland de bästa i världen i arbetet med att stärka kvinnor politiskt och ekonomiskt. Detta skapar en enad identitet av Sverige som *genusexceptionell* (Townes, 2002). För vidare läsning om konstruktionen och kritik mot den, se Martinsson, Griffin och Nygren (2016), Strand och Kehl (2018), Keskinen, Tuori, Irni och Mulinari (2009) samt Townes (2002).

3. Syfte & frågeställning

Syftet med uppsatsen är att synliggöra hur Försvarsmakten möjliggör militarism och legitimerar våld genom sin diskursiva konstruktion av 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda' i sina kommunikationskampanjer. Uppsatsen kommer bidra med kunskap till det växande fältet Kritiska militärstudier om hur denna diskursiva konstruktion ser ut i Sverige 2017, i tider av militär upprustning. Utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv kommer uppsatsen analysera användningen av genusnormer i skapandet av relationen mellan 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda'. Uppsatsen kommer synliggöra den binär konstruktionen av över- och underordnade egenskaper, så som passiv/aktiv, i förhållande till positionerna. Genom att göra bakomliggande förutsättningar till militärens ställning i samhället synliga erbjuder uppsatsen ett kritiskt förhållningssätt till krigsförberedelser och legitimering av våldsanvändning. Uppsatsen kommer analysera kampanjerna 'Hur många skäl behöver du?' och 'Vi låter Sverige vara i fred' med hjälp av text- och bildanalys.

För att uppnå syftet söker uppsatsen svar på följande frågeställning:

- Hur konstrueras 'beskyddaren' och 'den skyddsvärda' i Försvarsmaktens kampanjer 'Vi låter Sverige vara i fred' och 'Hur många skäl behöver du?'?

4. Avgränsning & material

4.1 Avgränsning

En studie av hur Försvarsmakten påverkar konstruktionen av säkerhet och 'beskyddare' och 'skyddsvärd' hade kunnat ske på diverse sätt. En första avgränsning skedde då jag beslutade mig för att endast undersöka hur Försvarsmaktens bidrar till allmänhetens förståelse av säkerhet genom sin externa kommunikation. Annika Kronsell har tidigare forskat på vilka subjektpositioner som skapas och upprätthålls internt inom Försvarsmakten (Ackerly, Stern & True, 2006: 110), men detta är inget denna uppsats kommer beröra.

Försvarsmakten har flera kommunikationskanaler där de sprider material som hade kunnat ligga till grund för uppsatsens kartläggning och analys. De är bland annat aktiva på sociala

medier, genom sin YouTube-kanal samt på sin hemsida. Då kampanjerna 'Hur många skäl behöver du?' och 'Vi låter Sverige vara i fred' spridits brett på Försvarsmaktens alla kanaler samt genom affischering i städer föll valet av avgränsning på dessa kampanjerna.

Andra aktörer än Försvarsmakten själva är delaktiga i att rekonstruerar och reproducerar den säkerhetsdiskurs av militära hot som Försvarsmakten lyfter fram, däribland journalister, opinionsbildare och forskare. Mitt intresse är specifikt hur Försvarsmakten, som en statlig institution, själva kommunicerar säkerhet och konstruerar soldaten och befolkningen. Reklambyrån Volt har arbetat tillsammans med Försvarsmakten för att ta fram de kampanjer som ligger som underlag för uppsatsen. Deras uppdrag är dock formulerat av Försvarsmakten och jag väljer därför att behandla Försvarsmaktens som avsändare för kampanjerna och inte analysera Volts roll.

4.2 Materialurval

För att ha möjlighet att studera konstruktionen av säkerhet och rollerna 'beskyddare' och 'skyddsvärd' som Försvarsmakten kommunicerar utåt till allmänheten kommer två av deras kommunikationskampanjer att utgöra uppsatsens empiriska material. En uppsats på kandidatnivå är begränsad i sin tidsåtgång, och det är främst med anledning av detta som två kampanjer valts ut för analys. Resultatet av studien binds alltså till de utvalda kampanjerna och är inte generaliserbart i all Försvarsmaktens kommunikation (Esaiasson et al, 2017: 89-90).

Med avsikt att ge en så aktuell bild som möjligt har jag valt att analysera kampanjerna 'Hur många skäl behöver du?' och 'Vi låter Sverige vara i fred' som båda lanserades 2017. På reklambyrån Volts hemsida finns stora delar av båda kampanjerna tillgängliga och uppsatsen kommer att vara begränsad till detta materialet. Det är min förhoppning att Volt, som skaparen av kampanjerna, valt ut det materialet som på bästa sätt fångar kampanjernas budskap. På Försvarsmaktens hemsida under menyn 'Kampanjer' finns alla Försvarsmaktens kampanjer presenterade i korthet (Försvarsmakten, a), reklambyrån Volt har lagt upp en större del av materialet som utgör kampanjerna.

En intressant aspekt av att välja två kampanjer skapta efter 2017 är att regeringen då hade gett Försvarsmakten en ny inriktning för sin verksamhet, samt att den allmänna värnplikten då hade återinförts. Mellan 2010-2017 låg värnplikten vilandes och den militära grundutbildningen baserades då på frivilligansökningar. Vid återinförandet 2017 beslutades det att plikten nu är "könsneutral", vilket innebär att den gäller alla svenska medborgare (med vissa undantag) oavsett könstillhörighet (Regeringskansliet, c, 2017). Försvarsmakten lägger, trots den återinförda plikten, stor vikt vid att rekrytera frivilliga i framtiden (Försvarsmakten, b). Då uppsatsen inte ämnar att studera förändringar i konstruktionen av 'beskyddare' och 'skyddsvärd' över tid påverkar återinförandet av värnplikten inte uppsatsen i den bemärkelsen. Det är heller inget nytt att Försvarsmakten arbetar för att rekrytera fler kvinnor (Försvarsmakten, 2016: 3), vilket stödjer valet att inte göra en jämförande studie.

4.3 Presentation av material

Den första kampanjen heter 'Hur många skäl behöver du?' och består av tre filmer på cirka 30 sekunder och 13 bilder med text på. Kampanjen lanserades under våren 2017 (Volt, a) och är den första rekryteringskampanjen som gjorts sedan den allmänna värnplikten återinfördes. Kampanjen lyfter flera olika anledningar för unga att söka sig till den militära grundutbildningen, både utifrån personliga anledningar men även ett samhälleligt och globalt plan. Den andra kampanjen heter 'Vi låter Sverige vara i fred'. Kampanjen släpptes hösten 2017 och har som mål att öka förståelsen för Försvarsmakten arbete. Denna kampanjen består av en reklamfilm på 1.23 minuter och 13 bilder som innehåller skriven text (Volt, b). Att konstruktionen av 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda' skiljer sig åt mellan kampanjerna är inte konstigt, då syftet med kampanjerna är olika. Kampanjerna består av en blandning av bilder, skrivet material och film och kan lätt spridas i sociala medier och på ett direkt sätt förmedla ett budskap till mottagaren. Visuellt material kan också förmedla tvetydiga och subtila budskap (Hansen, 2011: 51), detta gör materialet än mer spännande då det kan förstås annorlunda beroende på mottagarens förförståelse eller associationer.

5. Tidigare forskning

Fältet Feministiska säkerhetsstudier har vuxit fram som en kritik mot en alltför snäv förståelse av säkerhet som statscentrerad och exkluderande av individers upplevelse av

osäkerhet. Att inom fältet Globala studier och Freds- och konfliktstudier fokusera på militärens påverkan på individer, grupper, samhällen och internationella relationer är inget nytt. Militären är en aktör vars roll i samhället många upplever som självklar och stabil (Enloe, 2014: 8). Att med en kritisk lins angripa militära institutioner kan både få oss att problematisera rådande normer och ifrågasätta självklarheten och stabiliteten i det militära systemet (Ibid).

5.1 Cynthia Enloe - militärsystemets skörhet

Ett sådant exempel är Cynthia Enloes forskning om militär rekrytering. I artikel 'The recruiter and the sceptic: a critical feminist approach to military studies' visar Enloe på svårigheter och utmaningar som rekryterare haft genom tiderna i sitt arbete med personalförsörjning i den nationella militären. Med reella exempel blottlägger Enloe hur militärverksamheten i vissa avseenden är mer instabil än vad den nationella Försvarsmakten vill få oss att tro. Som Enloe själv uttrycker det:

“Many military analysts seem to prefer to think about militaries as pawns and knights to be moved by uniformed and civilian elites around a chessboard. By contrast, critical military analysts realize that militaries are a lot more fragile and contingent than elites will admit. Hiding that fragility – e.g. keeping secret all the calculating efforts that go into enlisting soldiers and keeping them in the ranks – helps to legitimate many militaries in the eyes of their citizens, and helps to make those militaries look more potent than they are in the eyes of both their allies and potential adversaries.” (Enloe, 2014: 8).

Om statusen hos soldatyrket skulle komma att ifrågasättas skulle anhörigas inflytande över rekryten kunna leda till en ovilja att göra militärtjänst och svårigheter i personalförsörjningen. En statusförändring kan bero på förändrade normer kring våldsanvändning eller andra aspekter (Enloe, 2014; Enloe, 2000: 237). Legitimitet och trovärdighet är också centralt för militären, vilket exempelvis visade sig i fallet då irakiska soldater mitt i krig lämnar sina positioner i protest mot vad de ansåg var ett korrupt och inkompetent styre (Enloe, 2014). Att soldaterna och befolkningen upplever militärens uppgifter som relevanta är ytterligare en väsentlig faktor, då de annars kommer vara ovilliga att ställa upp på deras verksamheter.

I uppsatsen bidrar denna artikeln till att synliggöra skörheten i Försvarsmaktens konstruktion av sig själva, *beskyddare*, liksom konsekvenserna av att få sin legitimitet och relevans ifrågasatt.

5.2 Melissa Brown - maskuliniteter inom nationella militären

I boken "Enlisting masculinity" analyserar Brown rekryteringskampanjer från den amerikanska militärens olika grenar. Hennes forskning visar hur militären konstruerar flera olika 'maskuliniteter'. Anledningen till att flera olika konstruktioner finns är bland annat att de då kan tala till flera målgrupper. Maskuliniteterna används också av olika grenar av militären för att locka rekryter med önskvärda egenskaper till den "rätta" positionen (Brown, 2012: 178). Uppsatsen kommer inte analysera kommunikation som är specifik från en viss gren av militären (exempelvis marinen, flygvapnet), utan från Försvarsmakten i stort, främst för att rekrytera till den militära grundutbildningen. Därför kommer maskuliniteternas olika användningsområde inte diskuteras vidare.

Efter att ha genomfört en diskursanalys av rekryteringsmaterial insamlat från 1970-talet fram till år 2007 kan Brown gå in på djupet i sin analys av de maskuliniteter som konstrueras i den amerikanska kontexten. I slutsatserna presenterar hon de mest dominanta konstruktionerna av maskulinitet. Jag kommer kort beskriva dem nedan för att ge en förståelse för hur militären konstruerar olika subjektspositioner inom sina kampanjer och hur de kan se ut. Förståelsen för de olika maskuliniteterna är också relevant för analysen av uppsatsens resultat.

Först ut är den traditionella militärmaskuliniteten, "krigaren". Krigaren associeras med hårdhet, strid och styrka. För att bli en del av militären behöver krigaren förtjäna sin plats (Ibid: 178).

Vidare finns konstruktionen av rekryten som gör militärtjänst på grund av karriär och ekonomiska incitamenten. Strävan efter karriär och ekonomisk frihet menar Brown är starkt länkat till maskulinitet inom den amerikanska kulturen. Militärens ökade fokus på teknologisk kunskap istället för fysisk styrka lockar rekryter från yrken inom den civila sfären. Den kunskapsutveckling som erbjuds inom militären innebär också att individer ser en chans att gå vidare till yrken inom den civila sfären efter militärtjänstens slut.

Den tredje konstruktionen, soldat-maskuliniteten, är en blandning av löften om personlig utveckling tillsammans med ekonomiska incitament. Den traditionella krigarens egenskaper hålls högt, så som styrka, mod och användningen av vapen. Konstruktionen skapar en brygga mellan den tidigare dominerande normen av en 'krigare' inom militären med den nya formen av karriärsdriven maskulinitet som dominerar det civila livet (Ibid: 178-179). Kopplingen som görs mellan en gammal typ av maskulinitet (krigaren) och en modern typ av maskulinitet (karriärmänniskan) bidrar till att krigaren upplevs som mer modern samt att karriär och ekonomiska incitament rekonstrueras som prestigefulla.

Den sista maskuliniteten utgår från kunskapen att bemästra avancerad teknik. Den bygger på idén av att vara expert på något, att dominera och kontrollera. Konstruktionen används inte sällan för att beskriva en typ av godartad dominans där ändamålen är humanitära och medmänskliga (Ibid: 180). Konstruktionen bidrar alltså till att "mildra" våld/tuffhet. I min tolkning av Brown kan denna maskulinitet kopplas samman med argument om ansvar att skydda andra och stå upp för frihet och demokrati även i konflikter som inte berör det egna landet direkt. Har du teknik som skänker dominans, kan vissa argumentera att du har ett ansvar att skydda "utsatta folk". Denna maskuliniteten skulle kunna förstås i ett kontext där en stat går i krig för freden, i form av fredsframtvingande (Kronsell & Svedberg, 2011:10).

Browns forskning visar att unga gör militärtjänstgöring för att de får ut något av det - vare sig det är jobb, träning, fördelar, självuppfyllelse, äventyr eller en känslan av att vara del av något större än sig själv. Anledningarna är individualistiska snarare än kollektiva. De är alltså inte bundna till skyldighet/plikt att skydda ett land eller sammankopplat med medborgarskapet (Ibid).

5.3 Sanna Strand & Joakim Berndtsson - rekryten i en svensk kontext

Sanna Strand och Joakim Berndtssons forskning om rekryteringsdiskurser i Försvarsmakten år 2015 visade att individualistiska marknadsargument om karriär, självförverkligande och personlig utveckling var starka även i Sverige (Strand & Berndtsson, 2015). I studien, som baserades på policydokument, intervjuer, rekryteringsmaterial och annat material, framkom det att Försvarsmaktens strategier för rekrytering specialiserades mot två målgrupper. Den

‘äventyrssökande’ och den som vill ‘förbättra världen’ (Ibid). Trots detta riktades lite kommunikation till den äventyrslystne i förhållande till målgruppen som ville förbättra världen. Orsakerna bakom kommunikationsstrategin var bland annat att ‘förbättra-världen’-rekryten delade Försvarsmaktens värderingar i högre grad och att målgruppen avskräcktes av idén att bära vapen. När gruppen insåg att alla rekryter kommer tränas i vapenanvändning sjönk antalet sökande till den militära grundutbildningen (Ibid). Försvarsmakten valde därför att utesluta referenser till “strid”, “vapen” och “soldat” i sin rekryteringskommunikation (Ibid).

Strand och Berndtssons forskning bidra till uppsatsen med insikter om den svenska kontexten, och synliggör hur rekryter med mer feminint kodade egenskaper varit målgrupp i rekryteringen. Den svenska självbilden som en fredsbyggande stat går också att spåra i deras forskning (Ibid) vilket återkommer i flera artiklar som kretsar kring den svenska kontexten (Wagnsson, 2011; Kronsell & Svedberg, 2011). Genom att bygga vidare på analysen av Försvarsmaktens kampanjer önskar jag att kunna studera hur kampanjerna konstruerar den civila allmänheten, *den skyddsvärda*, och relationen mellan militären och befolkningen.

5.4 Charlotte Wagnsson - nationell identitet och internationella operationer

I Charlotte Wagnssons artikel ‘A security community in the making? Sweden and NATO post-Libya’ studerar hon med vilka argument Sverige motiverade sitt val att gå med i den NATO-ledda internationella insatsstyrkan ISAF i Afghanistan i början av 2000-talet. Wagnsson jämförde Sveriges argumentation i förhållande till de NATO-länder som deltog i insatsen, med syfte att upptäcka ideologiska skillnader i deras syn på säkerhet. Det som framgick i hennes studie var att Sverige i betydligt högre grad än de andra länderna framförde argument baserade på sin självbild som beskyddare av civilbefolkningen och demokrati. Realistiska argument, som att internationell säkerhet även innebär säkerhet för Sverige framfördes mycket senare i argumentationen (Wagnsson, 2011). Wagnssons textanalytiska studie synliggör en tradition inom Sverige där vi framställer oss själva som en nation som står upp för mänskliga rättigheter, frihet och demokrati. Något som vi också motiverar krig med, i linje med Kronsells och Svedberg forskning (Kronsell & Svedberg, 2011:10).

5.5 Sanna Strand & Katharina Kehl - nationell identitet och konstruktionen av hot

2018 släppte Strand även studien “A country to fall in love with/in” - Gender and Sexuality in the Swedish Armed Forces’ Marketing Campaigns’ tillsammans med Katharina Kehl. Likt Strands tidigare studier är Försvarmaktens kommunikation underlag för analysen. Fokus är på hur kommunikationen bidrar till konstruktionen av en svensk nationell identitet kopplad till en svensk genus-exceptionalism (Strand & Kehl, 2018). Genom kontinuerlig användning av HBTQ-symboler i sin kommunikation konstruerar och reproducerar Försvarmakten Sverige som ett land vars värdegrund är så öppen och accepterande att det behöver skyddas ifrån andra länder som förstår oss som extrema. Den svenska nationella identiteten som ringas in i artikeln bidrar också som en referenspunkt i konstruktionen av ‘fienden’. Då explicita referenser till hotet är få i Försvarmaktens kommunikation visar Strand och Kehls hur fienden konstrueras genom beskrivningen av innanförskapet, samt *vad* som är hotat hos innanförskapet. De ser även bortom vad som vid första anblick kan uppfattas som ett positivt och inkluderande förhållningssätt av Försvarmakten gentemot HBTQ-personer, och problematiserar följder denna konstruktion kan ha. Genom att beskriva Sverige som ett jämställt land med HBTQ-vänliga värderingar riskerar Försvarmakten bland annat att osynliggör diskriminering som sker inom Försvarmakten (Ibid).

Studien visar hur tätt sammankopplad nationell säkerhet är med konstruktionen av identitet. Kunskapen om att genus-exceptionalism är en central del i Försvarmaktens konstruktion av sig själva (beskyddaren) och den skyddsvärda befolkningen är av intresse för uppsatsens analys. Vidare är det viktigt att förstå hur konstruktionen av innanförskapet (beskyddaren och den skyddsvärda) indirekt konstruerar en motpol/fienden, vilket studien belyser (Ibid).

6. Teori

6.1 Perspektiv på säkerhet

Säkerhet är ett begrepp som traditionellt sätt är förknippat med staten och nationell säkerheten. En realistisk statscentrerad säkerhet kommer ifrån förståelsen om att staten står för skyddet av dess invånare, och att statens säkerhet därför är avgörande för individens säkerhet (Hobbes, Flathman & Johnston, 1997). Enligt en realistisk syn på säkerhet är världen anarkisk och stater agerar endast utefter egen vinning. Det innebär att andra stater utgöra ett

konstant hot mot landet. Behovet av en nationell militär är självklart stort ifall en förstår världen på detta sätt. Svaret på hot sker genom militär styrka, något som också kan avskräcka och innebära skydd mot militära angrepp enligt en realist säkerhetsförståelse (Aggestam & Höglund, 2017: 175-176). Denna snäva och begränsande definition av säkerhet osynliggörs hot i form av exempelvis klimatförändringar, mäns våld mot kvinnor eller övergrepp från den egna staten. Kritiska säkerhetsstudier grundades som en motreaktion på en alltför snäv statscentrerad beskrivning säkerhet. Många forskare inom fältet motsätter sig idén om att människors beteende och drivkrafter är på ett visst sätt i naturen, och går därför emot en realistisk förståelse av världen. Poststrukturalister tror istället att människors beteende och drivkrafter är resultatet av sociala konstruktioner som kommer till genom tal, normer och handlingar. Förstår vi världen som social konstruerad i det stora hela innefattar det även konstruktionen av identitet, genus och säkerhet (Butler, 1990). I den diskursiva kampen om säkerhet konkurrerar därför olika förståelse mot varandra.

6.2 Gruppidentiteter

Som tidigare nämnt är identitet och (nationell) säkerhet tätt länkat. Hur vi upplever hot och säkerhet är beroende av hur vi själva definierar oss och hur andra människor och institutioner definierar oss (Aggestam & Höglund, 2017: 173). Då Maria Stern studerade Mayakvinnors kamp för upprättelse i Guatemala, efter år av krig och förtryck, fann hon hur kvinnornas gruppidentitet stramades åt och smalnades av. Det som hände då gruppen sökte säkerhet och upprättelse var att gruppens identitet behövde definieras. Genom att göra så förstärktes gränserna kring de som inkluderades och de som exkluderades i gruppen, beskrivningen stagnerar också identiteten som annars är flexibel och rörlig då den konstrueras och rekonstrueras i varje stund. Den naturliga rörligheten och flexibiliteten är något som begränsas då en grupp känner sig hotad. Gränsen mellan utan- och innanförskap kan vara avgörande vid hot och osäkerhet, då den bestämmer vilka som har rätt till skydd och vissa rättigheter. Åtstramade gruppidentiteter kan också leda till att någon oskyldig utmålas som ett hot och utsätts för diskriminerande säkerhetspraktiker (Stern, 2006). Förståelsen för hur en gruppidentitet påverkar människor bidrar till uppsatsens analys kring konstruktionen av den skyddsvärda befolkningen.

6.3 Den maskulina beskyddarlogiken

Ytterligare en relevant dimension av identitet och säkerhet är Iris Marion Youngs beskrivning av relationen mellan beskyddare och den i behov av skydd i 'The Logic of Masculinist Protection: Reflections on the Current Security State'. Flera feministiska forskare teoretiserar om olika typer av beskyddarlogiker, däribland Ann J. Tickner (Tickner, 1992) och Cynthia Enloe (Schouten & Dunham, 2012).

Young menar att relationen mellan 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda' är baserad på ömsesidiga förväntningar, snarare än förtryck och underkastelse (Young, 2003). Ofta förstås den beskyddande handlingen som något sprunget ur kärlek, med konsekvensen av att de bakomliggande patriarkala maktstrukturerna inte syns lika tydligt.

Följderna av att relationen är ömsesidig är också att den maskulint kodade beskyddaren upplever förväntningar på sig om att agera på ett visst sätt. Eventuella förväntningar på beskydd innebär inte att 'beskyddaren' kan fransäga sig ansvar för sitt beteende.

Den patriarkala och hierarkiska beskyddarlogiken riskerar att placera de skyddsvärda i en underordnad position där de blir beroende av sin beskyddare. Denna underordning blir en nedåtgående spiral, då den skyddsvärda individens ord inte längre väger lika tungt medan beskyddaren konstrueras som expert på de relevanta säkerhetsfrågorna. Patriarkala och hierarkiska institutioner kan på så sätt bli accepterade, både genom känslan av att det finns ett hot och på grund av tacksamheten för skydd. I förlängningen kan denna logiken bidra till att legitimera krigsförberedelser och våldsanvändning (Ibid). I Youngs teori beskriver hon 'beskyddaren' som maskulint kodad, medan den som är i 'behov av skydd' som en mer utsatta grupper i samhället, som kvinnor och barn. Jag hävdar dock att teorin kan tolkas friare än så och bör användas för att problematisera Försvarmaktens konstruktion av grupper som 'skyddsvärda'. Uppsatsen har som uppdrag att synliggöra de subjektpositioner som Försvarmaktens kampanjer konstruerar, jag vill med stöd av Youngs kritik mot relationen 'beskyddare' - 'skyddsvärd' kunna reflektera över relationens konsekvenser i en svensk kontext.

6.4 Judith Butler - genusordningen

Uppsatsen kommer med hjälp av en genus-lins diskutera egenskaper av över- och underordning. Egenskaper som traditionellt sett är maskulint eller feminint kodade. Enligt den poststrukturella ansatsen som denna uppsatsen tar är konstruktionen av kön och genus socialt konstruerad och föränderlig. Det innebär därför ett metodologiskt problem att så fort uppsatsen definierar en kropp som maskulint/feminint kodad kommer uppsatsen bidra till att reproducera genusnormer. När uppsatsen diskuterar egenskaper eller attribut som feminint- eller maskulint kodade bör en ha detta i åtanke. Den binär könsuppdelningen är konstruerad genom binära motsatser baserade på hetrosexualitetsnormer. En sådan binär uppdelning är varken stabil eller tar hänsyn till de identiteter som inte platsar in i den heteronormativa matrisen (Butler, 1990: 49). Judith Butler ifrågasätter den heteronormativa definitionen av kvinnor och män enligt idén om att något feminint är kvinnligt, som är kopplat till en kvinna. Eller att maskulinitet är manligt, vilket är kopplat till en man. Butler menar att uppdelningen sker genom att upprepa beteende, handlingar, stil eller liknande vilket skapar en illusion av en varaktig identitet (Butler, 1990: 219).

Poängen med att i uppsatsens lyfta idén om vad som traditionellt förstås som maskulint- eller feminint kodade egenskaper och kroppar är för att diskutera konstruktionen av den maskulint kodade beskyddaren i en kontext där maskulint kodade egenskaper inte nödvändigtvis hänger ihop med maskulint kodade kroppar. Med avstamp i uppsatsens problemformulering, om hur relationen mellan 'beskyddare' och 'skyddsvärd' bidrar till att möjliggöra krigsförberedelser, intresserar jag mig således för komplexiteten i konstruktionen av 'beskyddaren' i relation till genus och maskulinitetsnormer inom militären.

7. Metod

För att besvara uppsatsens frågeställning kommer jag genomföra en text- och bildanalys på materialet i kampanjerna. Då kampanjerna innehåller en blandning av text- och bildmaterial behöver metoden anpassas till både text, bilder och filmer. Ingen del av kampanjen består endast av bildspråk, utan innehåller någon typ av skriftligt eller talat språk. Detta var avgörande vid val av metod, då jag valde bort att göra en renodlad bildanalys. Istället studerar

jag hur relationen mellan bild och text påverkar budskapet som förmedlas, detta kallas intertextualitet (Jackson, 2016).

I boken 'Feminist methodologies for international relations' skriver Annica Kronsell om metodologiska utmaningar vid studier av militären och det nationella försvaret utifrån ett feministiskt perspektiv. Försvarsmakten är en avgörande aktör som organiserar och materialiserar subjektspositioner³ inom området nationell säkerhet. Då maskulinitetsnormen inom militären varit dominerat så pass länge rekommenderar Kronsell alternativa metodologiska angrepp för att ha möjlighet att synliggöra det som dolts bakom starka normer. Hon förespråkar däribland att dekonstruera texter och diskurser och studera dem utifrån vad som *inte* sägs eller skrivs, vad som kan *läsas mellan raderna* samt vilka *symboler* texter och bilder bär (Ackerly, Stern & True, 2006: 108-109). Vid bearbetningen av Försvarsmaktens kampanjer kommer jag därför använda en metod som även belyser vad som osynliggörs och symboliken i materialet.

Lena Hansen har skrivit artikeln 'Theorizing the image for Security Studies: Visual securitization and the Muhammad Cartoon Crisis' och utvecklat metoder för visuella säkerhetsstudier. Hon menar att det krävs ett intertextuellt förhållningssätt vid denna typen av studier. Det innebär att bilden inte studeras fristående, utan fokus ligger på hur den tillsammans med andra medium är med och konstruerar en bredare diskurs. Det är detta förhållningssätt som jag antagit vid valet av hur jag ska bearbeta materialet. Det visuella kan självklart diskuteras fristående men endast för att sedan analyseras utifrån ett sammanhang där bilden, texten och förkunskap konstruerar förståelsen för 'beskyddare' och 'skyddsvärd' (Hansen, 2011: 51).

7.1 Val av analysmetod

För att finna en passande metod för att samla in, eller snarare skapa, uppsatsens empiriska material valde jag att testa mig fram mellan olika textanalysmetoder. Uppsatsen strävar efter att få en djupare förståelse för hur 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda' konstrueras. Detta skulle exempelvis kunna studeras med hjälp av en innehållsanalys - något som jag valde bort

³Subjektspositioner är ett bredare begrepp än individ, aktör eller roll. Det "avser en uppsättning regler som diskursen tillhandahåller som talar om hur man förhåller sig i olika sociala sammanhang" (Bergström & Boréus, 2005: 310)

då jag vill ha en djupare diskussion angående vad som faktiskt inte synliggörs och vad konstruktionen möjliggör och begränsar. Valet föll då på att analysera materialet med hjälp av en diskursanalys som ställer dessa analyserande frågorna till materialet. Olika teoretiker har olika inriktning på sina diskursanalyser, vilket avgör vad som kan upptäckas i materialet och värdet av kunskapen. För denna uppsatsen som ska diskutera hur subjektspositioner konstrueras i ett material (beskyddare - i behov av skydd) valde jag Carla Willigs version av Foucaults diskursanalys (Willig, 2008). Foucaults diskursanalys passar bra av flera anledningar, bland annat för att den fokuserar på relationen mellan språk, makt och subjektivitet då den studerar hur en diskurs möjliggör eller begränsas vad som kan sägas, av vem, vart någonstans och när (Ibid: 112).

7.2 Foucaults diskursanalys

Foucault definierar diskurs som *“hela den praktik som frambringar en viss typ av yttranden”* (Foucault, 1993: 57) och kan förstås som ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper men inte andra, och bestämmer vilka som har rätt att uttala sig med auktoritet (Bergström & Boréus, 2005: 309).

Inom Foucaults diskursanalys används begreppet *subjektspositioner* istället för individ, aktör eller roll. Det beror på att begreppet är beredare och *“avser en uppsättning regler som diskursen tillhandahåller som talar om hur man förhåller sig i olika sociala sammanhang”* (Bergström & Boréus, 2005: 310). En person kan alltså agera och tänka ifrån flera olika subjektspositioner samtidigt - den föräldrarelaterade, professionsrelaterade, militärrelaterade och så vidare. En individs möjligheter till agerande kommer alltså vara beroende av vilken subjektsposition den blir placerad i, samt förstår sig själv i (Ibid: 10).

Foucault belyser diskursens roll i ett större sammanhang, där den är tätt länkad till legitimitet och makt (Willig, 2008: 112). Då diskurser skapas leder det till att människor kontrolleras och stängs ute, så kallade *utestängningsmekanismer* (Bergström & Boréus, 2005: 311). I sina verk skriver Foucault om flera utestängningsmekanismer, bland annat då något beskrivs som förbjudet, sjukt, icke-tradition, rätt eller fel (Foucault, 1993; Bergström & Boréus, 2005: 311). Tidigare forskning visa hur diskursen om den maskulina beskyddaren historiskt sett har legitimerat militarism och skapat hierarkiska maktrelationer i samhället (Young, 2003). Den

dominerande diskursen och rådande maktrelationer samverkar för att upprätthålla varandra (Willig, 2008: 113). Samtidigt existerar motdiskurser som utmanar rådande normer och ibland omformar vår förståelse av omvärlden (Bergström & Boréus, 2005: 311).

Foucaults diskursanalys uppmärksammar vad som kallas *interdiskursiva beroendeförhållanden* mellan olika diskurser, alltså hur diskurser påverkar varandra (Bergström & Boréus, 2005: 313). *Intradiskursiva beroendeförhållande* syftar till att beskriva hur relationen mellan olika element inom samma diskurs påverkar diskursen, detta kan exempelvis vara en förändrad innebörd av ett centralt begrepp som 'hot' (Ibid: 313). *Externt bestämda beroendeförhållanden* är hur större externa sociala eller ekonomiska förhållanden påverkar diskursen (Ibid: 314).

Med fokus på relationen mellan språk och subjektivitet samt vilka följder det får, tar Willig fram en analysmetod i sex steg i sin bok "Introducing Qualitative Research In Psychology" (Willig, 2008: 112-113). Hennes metod kan ses som ett verktyg för att urskilja diskurser, vilka subjekspositioner de innehåller och utforska följder det har på individens handlingsutrymme och subjektivitet. Denna versionen av diskursanalys kommer inte studerar hur diskursen förändras över tid eller hur detta har påverkat vår förståelse av historien - något som flera andra diskursanalyser av Foucault gör (Ibid: 113-115).

Det första steget i diskursanalysen är att samlar in alla referenser som sker till de utvalda objekten 'skyddsvärd' och 'beskyddare'. Eftersom mening skapas genom motsatser samlar jag in referenser som utgör en skillnad mellan 'beskyddare' - 'skyddsvärd', men också 'vi:et' - 'fienden'. Genom att studera vart den 'skyddsvärda'/'beskyddaren' placeras (exempelvis hemmet/jobbet), vilka aktiviteter de sysslar med, hur deras känslor synliggörs och visuella skillnader (exempelvis mörker/ljus) kan en skapa sig en förståelse för hur positionerna konstrueras. Kroppar och egenskaper länkas samman för att konstruera 'beskyddaren'/den 'skyddsvärda'. Dikotomierna i konstruktionen av 'den skyddsvärda nationen' i förhållande till 'fienden' är också relevant för konstruktionen av 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda'. Genom att studera vad kampanjerna konstruerar som 'hotat', samt premisser för att förstå kampanjernas humor, kan vi analysera konstruktionen av 'beskyddare'/den 'skyddsvärda'

ytterligare. De diskursiva objekten framställs sällan på ett enhetligt sätt, istället finns det flera diskurser kring objekten.

Andra steget i diskursanalysen består i att skilja de olika konstruktionerna åt och att placera dem i en bredare diskurs (Willig 2008: 115-116). Beskyddare kan exempelvis både beskrivas som någon som väljer militärtjänst utifrån självuppooffrande anledningar eller som någon som gör det för att investera i sig själv och sin utveckling (Strand & Berndtsson, 2015).

Resterande relevanta steg är att synliggöra olika positioner ett subjekt kan tilldelas inom diskursen (steg fyra) och hur de olika positionerna *möjliggör* eller *omöjliggör* en viss typ av agerande (steg fem) (Willig 2008: 115-117).

7.3 Maria Stern - fem frågor för kritiska säkerhetsstudier

Vid bearbetning av materialet upplevde jag att Foucaults diskursanalys inte tog hänsyn till alla faktorer som är med och bidrar till konstruktionen av den 'skyddsvärde' och 'beskyddaren'. Detta berodde på att diskursanalysen endast fokuserar på de referenser, eller icke-referenser, som sker till ett objekt. Utifrån teorin att mening skapas i förhållande till något annat i binära motsatser/dikotomier blir det även viktigt att studera hur konstruktionen av ett 'hot' eller en 'fiende' påverkar uppfattningen av de 'skyddsvärda' och 'beskyddaren'. En grupp frågor som jag funnit hjälpsamma för att få ett större helhetsgrepp över Försvarsmaktens konstruktion av säkerhet är de som Maria Stern presenterar i sitt kapitel om Kritiska säkerhetsstudier i boken "Om krig och fred" (Aggestam & Höglund, 2017: 158-159).

Frågorna lyder:

1. Säkerhet för vem/vad?

Denna fråga kan bland annat synliggöra att det skyddsvärda är värderingar, rättigheter, staten, individen, befolkningen eller något annat.

2. Säkerhet från vem/vad?

Denna fråga visar vad Försvarsmakten genom sina kampanjer vill att vi ska vara orolig för och vad som räknas som ett hot.

3. Säkerhet på vilket sätt?

Denna fråga ämnar beskriva vad säkerhet egentligen *är* och när de 'skyddsvärda' räknas som *i säkerhet*.

4. Säkerhet skapad av vem/vad?

Denna fråga pekar ut den aktör som ansvarar för att skapa säkerhet. Vid tillfällen där detta inte är lika tydligt som i Försvarsmaktens fall kan det vara hjälpsamt att studera vem det är som definierar (o)säkerhet.

5. Säkerhet: Hur?

Frågan vill synliggöra vilka strategier som betraktas som lämpliga för att uppnå säkerhet. I materialet finns det få referenser till Försvarsmaktens metoder för att uppnå säkerhet, vilket lämnar stort utrymme för personliga tolkningar. Frågan bidrar till förståelse för konstruktionen av 'beskyddaren'.

Frågorna bidrar till en ökad förståelse för konstruktionen av säkerhet, 'skyddsvärd'/'beskyddare' och fungera som ett komplement till Foucaults diskursanalys. Som forskare upplever jag att Sterns frågor på ett strukturerat och transparent sätt gav mig en bild av Försvarsmaktens konstruktion av säkerhet och fångar in vad som faktiskt beskrivs som 'skyddsvärd' och 'beskyddare'. Binära motsatser har stor vikt i meningsskapandet då dessa frågor besvaras.

7.4 Visuell analys

Hur vi tolkar visuellt material är avgörande för vår uppfattning av 'beskyddare' och 'skyddsvärda'. I vissa delar av kampanjerna är det visuella den största bäraren av ett budskap. Det visuella talar ofta mer direkt till åskådaren än tal och skrift (Hansen, 2011). Det är också ett medium där personliga tolkningar får stort utrymme. För att på ett så transparent sätt som möjligt analysera dessa bilder och filmer genomförs en separat visuell analys. Först beskriver jag materialet med egna ord. I filmerna beskriver jag händelseförloppet och det visuella. Då uppsatsens fokus ligger på 'beskyddare' och 'skyddsvärd' går jag sedan vidare och beskriver hur dessa positioner porträtteras. I det visuella materialet kommer aspekter som vad personerna gör, vart dem är, hur det uttrycker känslor och visuella kontraster (ljus/mörker)

vara i fokus. Den visuella analysen är begränsad till tre delar för att lyfta fram det mest relevanta för uppsatsens frågeställning.

Den visuella analysens tre steg:

1. Beskrivning av bilden/filmen med egna ord
2. Beskrivning/porträttering av det/den 'skyddsvärda'
3. Beskrivning/porträttering av 'beskyddaren'

Den visuella analysen kommer vara präglad av de egna hermeneutiska tolkningarna. I analysen av materialet kommer jag därför vara noggrann med att beskriva vad jag ser i bilderna innan jag analyserar dem. Steg ett - att beskriva bilderna med egna ord - upplever jag som ett hjälpmedel för att systematiskt kontrollera mina tolkningar av materialet. Valet att utforma bildanalysen på detta sätt gjordes efter att ha läst Susan T. Jacksons analys av reklamfilmer från vapenproducenten Saab (Jackson, 2016). Hon beskrev där filmerna med egna ord innan hon fortsatte att analysera dem. Som läsare var detta något som skänkte transparens och förståelse för tolkningarna och slutsatserna.

Analysen kommer struktureras utefter Foucaults diskursanalys, vilken Sterns frågor och den visuella analysen skänker ytterligare referenser till. Resultatet av bildanalysen och Sterns frågor kompletterar alltså de olika stegen i Foucaults diskursanalys (den huvudsakliga analysmetoden).

7.5 Metodens begränsningar och kritik

Den utvalda metoden, text- och bildanalys, innebär att materialet kommer behöva bearbetas med forskarens egna hermeneutiska tolkningar (Danermark et al, 2003: 28-30). Kunskapen denna uppsats kommer bidra med till fältet är bunden till det utvalda materialet och teorierna, men påverkas även av förkunskaper och förutfattade meningar jag som forskare bär på. Alla fenomen måste tolkas för att kunna förstås och göras meningsfulla, vilket gör de hermeneutiska tolkningarna oundvikliga (Grimen & Gilje, 2007:171). Uppsatsen kommer synliggöra mina personliga tolkningar utefter de teorier och analysmetoder uppsatsen använder sig av, en bör vara medveten om att det finns flera andra sätt att tolka kampanjerna (Ibid:199-200). En kan också rikta kritik mot Foucaults diskursanalys för att den studerar ett

fenomen som i sin natur är föränderligt. En diskurs reproduceras och rekonstrueras i varje stund, vilket gör att kunskapen från studien bunden till sammanhanget kampanjerna omgärdas av.

8. Resultat & analys

Materialet synliggör en stor bredd i konstruktionen av en beskyddare och en skyddsvärd. I de kampanjerna som analyserats blir det tydligt hur beskyddaren och den skyddsvärda tillskrivs olika egenskaper, drivkrafter och agerande. Kombinationen av det skriftliga materialet och det visuella materialet förstärker konstruktionerna och skapar ytterligare budskap som ligger till grund för diskurser som begränsar och öppnar upp för en viss typ av beteende, tankar och känslor. Inom genusteorier finns det egenskaper som traditionellt sett har konstruerats som maskulint eller feminint kodade (Connell & Pearse, 2015). Som tidigare nämnt behandlas genus och kön som föränderliga sociala konstruktioner, vilket kampanjerna också styrker då det utmanar kedjan mellan maskulint-manligt-man (film 2 & 17; bild 6 & 8). Resultat- och analyskapitlet börjar med en genomgång av de konstruktioner som skapas genom binära motsatser för 'beskyddaren'/den 'skyddsvärda', för att sedan diskutera konstruktionen av gemensamma egenskaper och värderingar som formar både 'beskyddare' och den 'skyddsvärda'. Kapitlet fortsätter med en analys av konstruktionen av beskyddaren och slutligen den skyddsvärda. Med hjälp av metodens utformning och kunskap från tidigare forskning har det yttersta gjorts för att lyfta de aspekter som har störst betydelse för de separata konstruktionerna. Analysen och reflektioner gällande resultatet sker löpande genom texten.

8.1 Binära motsatser & intradiskursiva beroendeförhållanden

En stor del av konstruktionen av beskyddaren och den skyddsvärda har ett intradiskursivt beroendeförhållande, då de kräver varandras motsattpoler för få sin mening. Det är alltså i förhållande till varandra som konstruktionerna upplevs som stabila. Beskyddaren framställs exempelvis som expert på högteknologisk utrustning då de ansvarar för radarsystem, stridsplan, cyberförsvar och så vidare. I förhållande till den skyddsvärda, som promenerar i skogen, leker i simhallen eller kickar fotboll på en gräsplätt, får konstruktionen av

beskyddaren mening och stabilitet. De allra tydligaste beroendeförhållandena/binära motsatserna i materialet är:

Skyddsvärda	Beskyddaren
Ovetande och okunnig om ett hot och säkerhet	Kompetent, kunnig, högteknologisk, expert inom säkerhet och medveten om risker
Tillhör den privata sfären. Dominerad av familj, kärlek, parrelationer, hem, fritid och vänner	Tillhör den yrkesmässiga/professionella sfären.
Nöjd som det är	Driven och karriärmedveten
Passiv, värnar om trygghet	Äventyrslysten, alltid aktiv, modig och redo för utmaningar
Porträtteras personligt, uttrycker glädje och känslor	Porträtteras som en del av en institution, ofta dold
Framställs inte som svaga, men i stor utsträckning i positioner av fysisk utsatthet som i barndom, ålderdom, graviditet	Fysiskt och psykiskt starka

Det som framhålls genom de binära motsatserna är relationen mellan det feminina och maskulina. Denna konstruktionen är kärnan i teorin om den maskulina beskyddarlogiken, där maskulint kodade egenskaper skapar ett patriarkalt maktförhållande till de skyddsvärda (Young, 2003). Dessa beskrivningarna fungerar som gränsdragare mellan 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda', vilket är nödvändigt för att konstruera ett innanför- och utanförskap i grupper (Stern, 2006). Det finns aspekter i konstruktionen av beskyddaren och den skyddsvärda som inte kan beskrivas som dikotomier och det är dessa konstruktionerna som utmanar den maskulina beskyddarlogiken. De egenskaper som inte platsar i mallen för binära motsatser är bland annat de egenskaper som beskyddare och den skyddsvärda har gemensamt. Dessa egenskaper symboliserar innanförskapet och den nationella identiteten som Försvarsmakten är med och konstruerar och reproducerar. Den nationella identiteten konstruerar både 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda'. En djupare analys av hur konstruktionen av vi:et skapar "den skyddsvärda nationen" kommer senare i analysen.

8.2 Konstruktionen av vi:et

Gränsdragningen mellan 'fienden' och 'vi:et' visade sig starkt influera konstruktionen av 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda', något som synliggjordes vid insamling av referenser till positionerna. Vi:et i sammanhanget är gemenskapen mellan beskyddaren och den skyddsvärda, som manifesteras med hjälp av den gemensamma nationella identitet som Försvarsmakten konstruerar och reproducerar i sina kampanjer.

Den nationella identiteten, konstruktionen av "vi:et", domineras av nedanstående gemensamma värderingar. Dessa värderingar är oberoende nationellt betingad förförståelse (historia, traditioner, språk och så vidare).

Konstruktionen av en gemensam nationell identitet	Konstruktionen av en gemensam fiende
Bevara fred	Hotar freden, i Sverige och i världen
Stå upp för individens frihet	Emot frihet, öppenhet och demokrati: <ul style="list-style-type: none">- Traditionell- Auktoritär- Konservativ/bakåtsträvande
Stå upp för demokratiska fri- och rättigheter	
Tron på ett öppet, jämställt och modernt samhälle	

I både 'Hur många skäl behöver du?' och 'Vi låter Sverige vara i fred' dominerar konstruktionen av beskyddaren som en individ som står upp för demokratiska fri- och rättigheter och en befolkning som förknippar dessa värden med den svenska identiteten. I hela 21 av 31 bilder nämns detta som en drivkraft för beskyddaren. Upptäckten av denna konstruktionen är inte förvånande då tidigare forskning pekar på just detta (Wagnsson, 2011; Strand & Berndtsson, 2015), samt att Försvarsmakten själva beskriver att de vill rikta sig till denna målgruppen i sin rekrytering (Strand & Berndtsson, 2015). Bakom konstruktionen ligger formuleringar som:

“(…) i Försvarsmakten står du upp för de fri- och rättigheter som gör Sverige till Sverige idag, och lägger grunden för hur landet ligger imorgon (…)” (bild 10).

“Att du också försvarar de fri- och rättigheter som gör Sverige till ett av världens mest progressiva länder, samtidigt som du får något att sätta på cv:t, är ytterligare två” (bild 14)

“Att försvara de fri- och rättigheter som gör Sverige till Sverige, och samtidigt få chansen att ta nästa steg i livet, är två av många skäl att söka till Försvarsmakten. Hur många skäl behöver du? Hitta fler och ansök på jobb.forsvarsmakten.se” (bild 4 och 7)

“Först har vi det stora, viktiga (skälen). De som vi nyttjar varje dag - men inte sällan tar för givna. De som gör Sverige till Sverige. Som att tidningen du läser är fri att granska och skriva, och spridas, utan censur. Det är tack vara Tryckfrihetsförordningen. Och så har vi ju förstås grunden vårt samhälle vilar på: demokrati. Och regeringsformen, riksdagsordningen och den allmänna rösträtten. Och yttrandefriheten, mötesfriheten och religionsfriheten. Och den viktiga offentlighetsprincipen. För att nämna några (…)” (bild 15)

Det finns en förförståelse av Sverige som ett fredligt land (bild 28), som själva inte varit i konflikt på länge (Ibid) och som bidrar till världsfreden genom fredsbevarande styrkor utomlands (bild 30). Wagnsson visar på traditionen som Sverige har av att motivera och legitimera sin militära verksamhet utifrån att det kommer förbättra världen och sprida demokrati, fred och frihet (Wagnsson, 2011). Den redan befintliga diskursen om Sverige som en fredsbevarande nation är ett interdiskursivt beroendeförhållande som bidrar till att Försvarsmaktens konstruktion av sig själva som beskyddaren blir mer trovärdig, trots att vissa teoretiker pekar på den potentiella paradoxen i att genom krigföring åstadkomma fred (Kronsell & Svedberg, 2011:10).

8.2.1 Gränsdragning genom humor och förståelse för “svensk kultur”

Uppsatsens synliggör i detta avsnittet hur igenkänning och humor baserad på traditioner, historia och språk bidrar till ytterligare en dimension i konstruktionen av den skyddsvärda nationen. Kampanjerna förutsätter att en känner till vissa klassiska uttryck i det svenska

språket, att en känner till föreställningar om “svenskar” och ha erfarenhet från “svenska traditioner”.

I kampanjen “Hur många skäl behöver du?” har bild 4 titeln “För kropp och andra skäl” varefter Försvarmakten listar skäl för att söka arbete inom Försvarmakten. Titeln anspelar på det klassiska uttrycket “kropp och själ”. Även uttrycket “Luften är fri” bär på ett humoristiskt och dubbelt budskap. “Luften är fri” är något vänner och syskon som små sa till varandra när de retades och viftade med sina händer precis framför varandras ansikten. Titeln anspelar på varma känslor från mottagarens barndom, trots att budskapet i reklamen är att något helt annat:

“Luften är fri. Vi upptäcker och avvisar kränkningar av det svenska luftrummet. Allt för att din vardag ska kunna fortsätta som vanligt - i det öppna Sverige vi vant oss vid att leva i.(...)”. (bild 24).

I “Vi låter Sverige vara i fred” (bild 27) använder sig Försvarmakten av den gemensamma beskrivningen av svenska höstdagar som gråa och tråkiga, för att sedan citera en replik ur Disneyfilmen Askungen som många svenskar tar del av varje julafton genom programmet Kalle ankas-jul⁴. Utdrag ur bild 27 - “Vi låter Sverige vara i fred”:

“Vi låter Sverige vara i fred.

Det går fort nu. Hösten liksom rinner iväg. Dagarna flyter ihop. Eller snarare regnar bort. Inget konstigt med det. Det är ju bara vanliga dagar utan något nytt under allt skyggare novembersol.

Helvanliga, halvgråa dagar du antagligen inte lägger på minnet. För vad hos dem är värt att minnas? Rätt mycket, faktiskt. Att ha dagar som bara är, en vardag som rullar på, är inte självklart för alla. Men i Sverige tar vi dem för givna. Och så ska det vara.

Vi är beredda att slåss för de dagarna. Men helst slipper vi. Och därför ser våra vanliga dagar ut som de gör - underrättelseinhämtning och spaning i Mali, utbildning för stridsföring

⁴ En julshow som sänds på TV-kanalen SVT 1 på julafton kl 15.00. Programmet har sänts varje år sedan 1960.

i subarktisk miljö i Arvidsjaur eller övning med finska marinen i Bottenviken. Vi löser en uppgift eller genomför insatser på land, i luften, till havs eller på nätet. Själva eller tillsammans med andra. I Sverige eller någonstans ute i världen.

*Och så fortsätter våra dagar, så att dina kan fortsätta precis som vanligt. Helvanliga, halvgrå **och alldeles, alldeles underbara**. Imorgon är en helt vanlig måndag, och fem helt vanliga dagar kvar till helg. Vilken lyx.*

Se hur vi låter Sverige vara i fred på FM.se”

Utdrag ur Askungen lyder:

*“Vad är en bal på slottet? Den kan ju vara fruktansvärt långtråkig, och dötrist, och tråkig **och alldeles alldeles underbar**.” (YouTube, 2010)*

Användningen av denna typen av formuleringar skänker ett sken av folklighet till Försvarsmakten. Konstruktionen utmanar förståelsen av soldaten som maskulint kodad, samtidigt som det destabiliserar förståelse av Försvarsmakten som en hierarkisk och traditionell institution. Detta skiljer sig från Browns beskrivning av soldaten som bärare av olika maskulina drag (Brown, 2012) och Enloe teori om att militären måste konstruera sig själva som dominanta över den skyddsvärda befolkningen (Enloe, 2000).

För att ytterligare anspela på svenskar med “gemensamma erfarenheter och egenskaper” använder Försvarsmakten flitigt föreställningen om svenskar som ett folk som helst vill bli lämnade ostörda/i fred. Det mest återkommande och iögonfallande är kampanjens namn “Vi låter Sverige vara i fred”. Något som återkommer och reproduceras också genom flera bilder, bland annat bild 28:

”Vi vill helst vara i fred. Det är sen gammalt. I Sverige har vi levt i fred så länge att vi tar den för given. Den har blivit ett slags naturtillstånd, lika självklar som luften vi andas. Det är en lyx. Men det är också precis så det ska vara. (...)”

Materialet anspelar på en uråldrig föreställning om svenskar som enstöringar och ensamvargar. Hur detta påverkar konstruktionen av den skyddsvärda nationen analyseras vidare under “Skyddsvärda - bunden till kultur, traditioner och humor”.

8.3 Beskyddaren

8.3.1 Beskyddaren som aktiv

Vid analys av Maria Sterns femte fråga angående metoder för att uppnå säkerhet, synliggjordes hur Försvarsmaktens framhävde sig själva som en aktör som övervakar och alltid finns på plats om ett angrepp skulle ske. Konstruktionen reproduceras om och om igen genom formuleringar som:

“Vi finns här. Varje dag, dygnet runt, året om. Vi övar för det vi vet behövs idag, planerar för det vi vet krävs imorgon och anpassar oss till den utveckling vi inte kan förutse. Allt för att ditt liv ska fortsätta som vanligt - i det öppna Sverige vi vant oss vid att leva i. Se hur vi säkrar fred och frihet på forsvarsmakten.se/ifred” (bild 19)

Som Strand och Berndtssons tidigare forskning visar är våldsutövning svårsålt i den svenska kontexten (Strand & Berndtsson, 2015). Ovanstående retorik konstruerar beskyddaren som aktiv, alert och alltid redo, utan att vara våldsam. Beskyddarens uppgift är att stoppa/avvisar kränkningar om de upptäcker dem, hur detta ska ske är mindre tydligt. Förståelsen blir att Försvarsmakten finns där och vakar över nationen, oberoende vart i samhället ett eventuellt hot skulle framträda.

Nedan syns en bild som ingår i Försvarsmaktens kampanj “Vi låter Sverige vara i fred” (bild 18). Den sitter uppe i tunnelbanan på ett storplakat och föreställer barn och vuxna som leker och simmar i ett badhus. Badhuset är ljus och personerna utstrålar glädje och lekfullhet. Bilden delas i mitten av en mörkare reklambild från Försvarsmakten som även innehåller text. Den föreställer en dykare i vattnet i det svenska kustlandskapet. Bilden är mörk i förhållande till den ljusa badhusbilden. Dykaren är dold under vattnet, sånär som på huvudet som sticker upp ovanför ytan. Bilden är fotograferad så att vi som åskådare även ser dykarens kropp under vattnet, om än lite otydligt och mörkt. I den mörkan himlen ovanför dykaren står

“VI LÅTER SVERIGE VARA I FRED” med Försvarmaktens specialgjorda vita typsnitt. Med mindre bokstäver fortsätter texten:

“Vi finns där, ibland syns vi, ibland inte. Men här och nu upptäcker och stoppas vi kränkningar på land, i luften, till havs och på nätet. Allt för att din vardag ska fortsätta som vanligt - i ett Sverige som aldrig slutar utvecklas. Se hur vi säkrar fred och frihet på forsvarsmakten.se/fred”

Dykaren i bilden visar endast ögonen, och de utstrålar seriositet och lugn. Tillsammans med de mörka färgerna och ensamheten i den svenska naturen förstärks känslan av Försvarmakten som en tillförlitlig och professionell beskyddare. Texten förstärker förståelsen av att dykaren i bilden som en övervakare, och konstruerar beskyddaren som aktiv och dold.

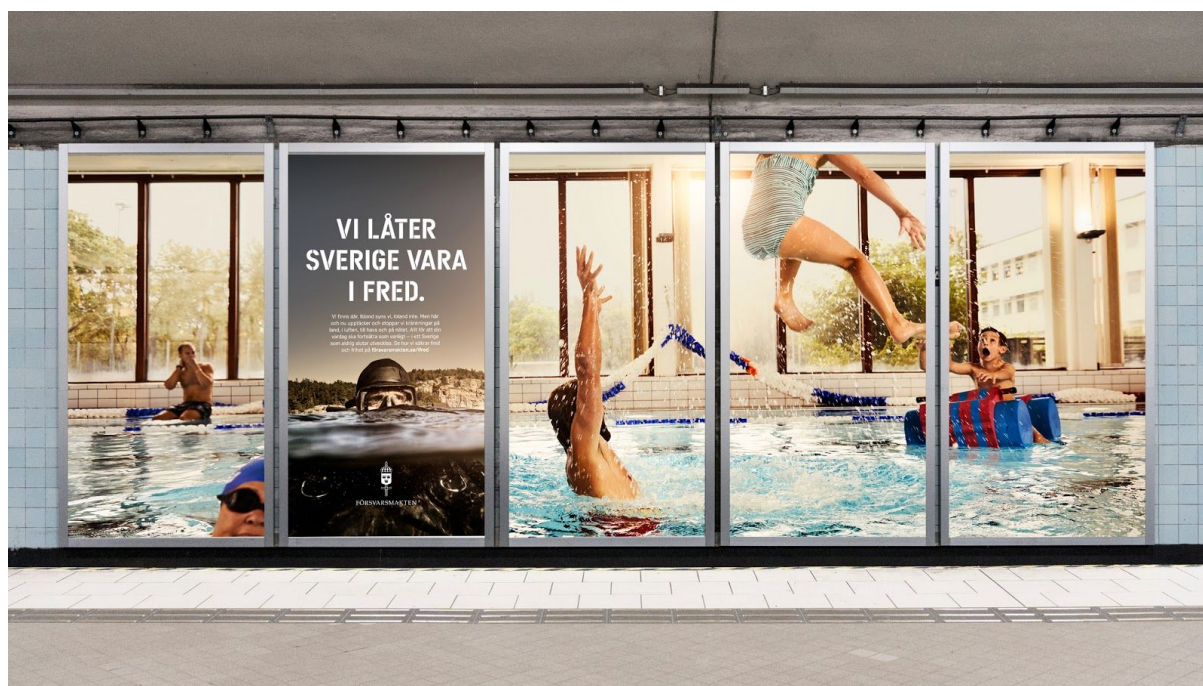

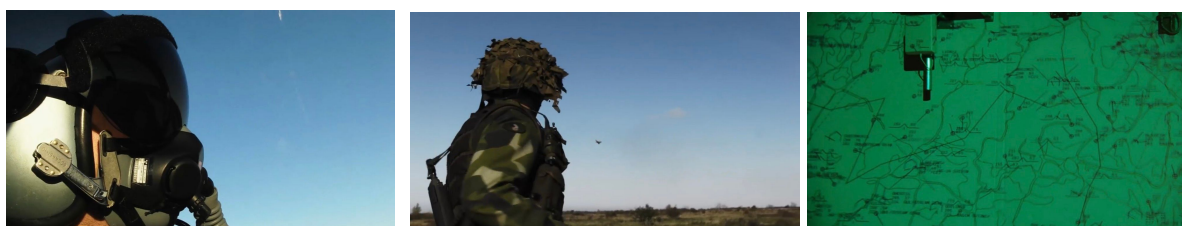
Bild 18 - Grodman och badhus

8.3.2 Beskyddaren som svåråtkomlig och dold, bakom hjälmar och svåra ord

Även ytterligare visuellt materialet från informationskampanjen “Vi låter Sverige vara i fred” förstärker gränsdragningen mellan beskyddaren och den skyddsvärda. Kampanjen påvisar olikheterna mellan grupperna på flera olika sätt, något som krävs för att konstruera en förståelsen av en gruppidentitet (Stern, 2006). Syftet med “Vi låter Sverige vara i fred” är att

informera om Försvarsmaktens arbete och förtydliga beskyddarens roll och relevans för befolkningens vardagsliv.

Skillnaderna i kampanjernas syfte ledde i detta avseende till att kontrasterna i konstruktionen mellan beskyddare och skyddsvärda var större i “Vi låter Sverige vara i fred” i jämförelse med rekryteringskampanjen “Hur många skäl behöver du?”, som breddade konstruktionen av beskyddaren. I “Vi låter Sverige vara i fred” visas militären i sin yrkesroll med full militärutrustning, ofta med ansiktet dolt bakom en hjälm, glasögon eller dykarutrustning som bilden ovan (bild 18). I reklamfilmen “Vi låter Sverige vara i fred” visas korta glimtar från militärens verksamhet. Scenerna är många gånger inte långa nog för att skänka åskådaren en förståelse för vad aktiviteten eller materialet som visas innebär. Detta visuella grepp bidrar till konstruktionen av Försvarsmakten som i kontroll över något svårnavigerat och avancerat som “vanligt folk” inte har kunskap om. För att ha möjlighet att studera materialet/aktiviteterna i de korta scenerna pausas filmen. Scenerna föreställer inzoomade delar av stridsflygplan och väggar med radarbilder projekterade på. Militärpersonalen som visas i filmen är vända bort från kameran och visar inte sina ansikten. Detta är en stor kontrast till den civila befolkningen som visas i filmen som ger ett personligt intrycket och förmedlar mer känslor.

Bildexempel från filmen “Vi låter Sverige vara i fred” (film 17).

Det är inte bara de direkt verbala och visuella referenserna till beskyddaren som dold och svåråtkomlig som är med och konstruerar den så. Jag upplevde också referenserna till militärens metoder, som inlindade i ett abstrakt vokabulär och visuellt dolda/inzoomade. Formuleringar som att “avvärja kränkningar” säger väldigt lite till en oinsatt. Likaså är inzoomade delar av militärfordon och snabba klipp från radarskärmar svåra att skapa sig någon djupare uppfattning om vad de egentligen innebär. Sådana retoriska och visuella grepp skapar ett kunskapsglapp mellan beskyddaren och den skyddsvärda som stärker positionen av

den skyddsvärda som okunnig. Okunskapen förstärks av att väldigt lite av Försvarmaktens metoder faktiskt syns i deras material. Som tidigare diskuterat har vapen och våldsanvändning avskräckande effekt på målgruppen i den svenska kontexten (Strand & Berndtsson, 2015), något som är tydligt genom analysen av materialet. Då beskyddaren inte visar sitt ansikte och representerar sitt yrke (soldat/rekryt), möjliggör det att vi förstår dem som en del av en institution snarare än individer. Beskyddaren i det visuella materialet kan då representera de egenskaper och värderingar som Försvarmakten som institution vill framhäva, utan att vi associerar bilderna med något annat. Förförståelsen av militären som mansdominerad leder till att en militärklädd kropp signalerar maskulinitet, utan att beskyddaren synliggjorts.

8.3.3 Beskyddaren som icke-våldsam bärare av vapen

Till skillnad från tidigare forskning synliggör uppsatsen hur Försvarmakten introducerar vissa element av våld och vapen både skriftligt och visuellt. Som tidigare diskuterat visas vapnen främst inzoomade, och i form av teknik och stridsflyg. I filmen “Vi låter Sverige vara i fred” (film 17) visas explosioner som med sitt orangea sken lyser upp en mörk granskog. Den visuella kommunikationen visar varken strid eller soldaten som våldsam och bidrar snarare till konstruktionen av beskyddaren som i kontroll över avancerad teknologi än våldsam. I det skriftliga materialet upptäcktes endast en direkt referens till våldsanvändning. Den lyder följande:

*“(...) Helvanliga, halvgråa dagar du antagligen inte lägger på minnet. För vad hos dem är värt att minnas? Rätt mycket, faktiskt. Att ha dagar som bara är, en vardag som rullar på, är inte självklart för alla. Men i Sverige tar vi dem för givna. Och så ska det vara. **Vi är beredda att slåss för de dagarna. Men helst slipper vi.**(...)”* (bild 27)

Att uttrycka att beskyddaren har kompetens att slåss, men vill undvika våldsanvändning är återigen något som kan knytas an till att våld är avskräckande inom målgruppen Försvarmakten rikta sig till (Strand & Berndtsson, 2015). Formuleringen bidrar till är att konstruera beskyddaren som en gentleman som är duktig på att slåss, men tar avstånd från våld. Beskyddaren är nobel och icke-våldsam, men samtidigt skicklig och kompetent.

Även fast referensen till våldsanvändning hade inneburit en ökad förståelse av att våld är en del av militärens metoder för att uppnå säkerhet, så skedde våldsreferenser endast vid ett enstaka tillfälle och kan inte tolkas som ett trendskifte i retoriken. En anledning till varför Försvarmakten väljer att lyfta arbetsmetoderna - övervaka, stoppa kränkningar, slåss - kan vara för att minska dissonansen mellan den bild Försvarmakten förmedlar utåt av militäryrket och de faktum att den militära grundutbildningen innebär att du behöver bära vapen.

8.3.4 Beskyddaren som tillförlitlig och seriös - visuell identitet

Försvarmakten har genom sin visuella profil (Försvarmaktens visuella identitet, 2016) skapat sig stor igenkänning. Detta ger Försvarmakten fördelar då eventuella tvetydiga budskap kan uppfattas omedelbart då mottagaren vet att militären är avsändare av budskapet. För vägledning i analysen av Försvarmaktens visuella identitet (med fokus på typsnitt och färger) vände jag mig till Elin Lundin som studerar Art director copywriter. Lundin har under flera tillfällen i sina studier analyserat Försvarmaktens visuella identitet från sin ingång som art director copywriter. För att studera hur mina egna associationer från den visuella identiteten förhåller sig till den professionella kunskapen om användning av färg och typsnitt, skrev jag inför mötet ner de personliga reflektionerna. Mina hermeneutiska tolkningarna av materialet centrerar kring associationen till seriositet, tillförlitlighet och tydlighet, vilket bidrar till konstruktionen av beskyddaren som bärare av dess egenskaper. Associationerna förklaras genom förståelsen av den mörka blå nyansen som bärare av sådana egenskaper (Kühlhorn, 2017: 67-78). Nyansen är en färg som ofta används av banker, försäkringsbolag och vårdaktörer vilket reproducerar denna konstruktionen. Det specialgjorda typsnittet anspelar på en tradition inom militären att använda stenciler och sprayfärg för att märka upp material snabbt och med hög läsbarhet (personlig kommunikation, Elin Lundin, 2018-08-02). Då Försvarmaktens typsnitt redan från början associeras med militärtraditioner och endast får användas av dem själva ger typsnittet en hög igenkänningsfaktor, något som kan liknas med statusen hos en logotyp.

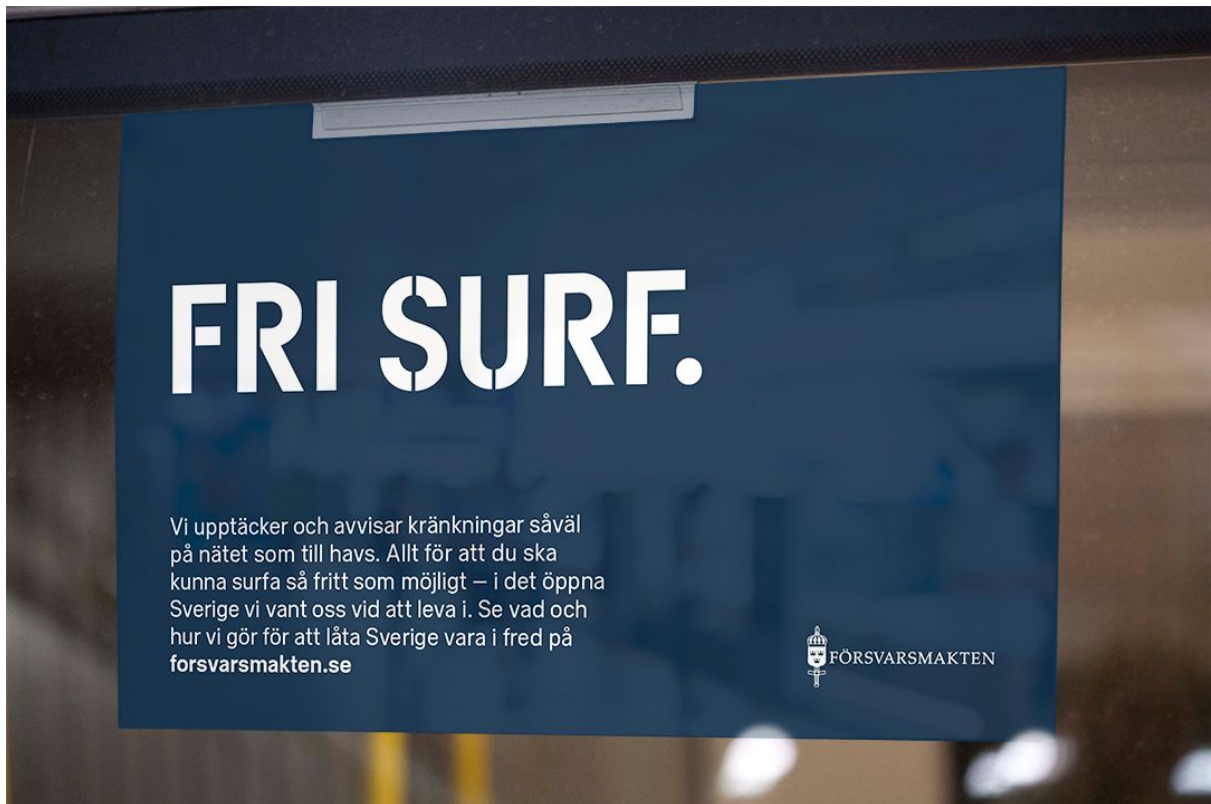

Bild 25 - Fri surf

8.3.5 Beskyddaren som karriärsdriven, fysisk och redo för utmaningar

Som Strand och Berndtsson tidigare forskning visar finns det en redan befintlig rekryteringsdiskurs baserad på argument om militäryrket som ett individualistiskt karriärval, en investering i sitt cv och den personliga utvecklingen (Strand & Berndtsson, 2015). Dessa argument är vanligt förekommande i rekryteringskampanjen “Hur många skäl behöver du?” och tar sig uttryck genom formuleringar som:

“ATT FÖRSVARA FRIHET SER BRA UT PÅ CV:T

Att värna allas rätt att leva som de vill, och samtidigt få in en fot i arbetslivet, är två av många skäl att söka till Försvarmakten. Hur många skäl behöver du?

Hitta fler och ansök på jobb.forsvarsmakten.se” (bild 6)

“OM YTTRANDEFRIHET INTE ÄR SKÄL NOG.

I Försvarsmakten står du upp för alla våra fri- och rättigheter, samtidigt som du stärker ditt cv, din kondis och ditt psyke. Hur många skäl behöver du? Hitta fler och ansök på jobb.forsvarsmakten.se” (bild 12)

“TESTA DINA GRÄNSER OCH FÖRSVARA SVERIGES.

Att få utvecklas både fysiskt och psykiskt är två skäl att söka till Försvarsmakten. Att du dessutom gör skillnad för alla Sveriges invånare är ytterligare 10 miljoner utmärkta skäl. Hur många skäl behöver du? Hitta fler och ansök på jobb.forsvarsmakten.se”

Materialet bidrar till konstruktionen av beskyddaren som driven, karriärmedveten och redo för utmaningar. Brown diskuterar hur den amerikanska militären använder sig av den dominerande maskuliniteten inom den civila sfären som bygger på karriär och ekonomisk vinning (Brown, 2012: 178-179). En beskyddare som utmana sig själv och utvecklas fysiskt och psykiskt knyts ihop men den drivna beskyddaren med hjälp av Försvarsmaktens retorik. Fysisk och psykisk styrka är egenskaper som den klassiska krigaren besitter (Ibid: 178). I förhållande till beskyddaren som aktiv och fysisk i det visuella materialet (bild 9), framställs den skyddsvärda i större utsträckning i situationer där de är fysiskt utsatta. Det kan visualiseras i form av graviditet, ålderdom, spädbarn eller småbarnsföräldrar (film 17).

8.3.6 Beskyddaren som bärare av feminint kodade egenskaper

Ovan har egenskaper i relation till binära motsatser mellan beskyddaren och den i behov av skydd diskuterats. Här följer egenskaper hos beskyddaren som konstrueras i förhållande till andra aspekter och som inte direkt platsar som en del av maskulint kodade beskyddaren.

Beskyddaren:
Värna, värdera och vara en del av kollektivet
Driven av en vilja att förbättra livet för andra

Argument om att “få minnen och vänner för livet” (bild 15) anspelar på mjukare värderingar som bidrar till en mer feminint kodad förståelse av beskyddaren. De flesta argumenten för att gå med i Försvarsmakten är individualistiska och framhäver den karriärsdrivna människan

som investerar i sig själv. Att då göra det för anledningar som att få goda vänner, eller att stå upp för utsatta människor i krig och konflikter (bild 29), bidrar till konstruktionen av beskyddaren som bärare av feminint kodade drivkrafter. Även egenskaper som att vara en bra lagspelare (film 2) går emot den mer individualistiska förståelsen av beskyddaren och lyfter fram kollektivet.

I kampanjerna blandas de mer feminint kodade egenskaper, med de mer traditionellt maskulint kodade argument om karriär (bild 6 & 11), fysisk styrka (bild 9) eller skydda svenska intressen (bild 10). Enloe diskuterar balansgången mellan att öppna upp rekryteringsmålgruppen, men samtidigt inte utmanad maskulinitetsnormen inom militären (Enloe, 2000: 238). Konstrueras beskyddaren i för stor utsträckning som bärare av feminint kodade egenskaper kommer det underminera militärens ställning som beskyddare av befolkningen. Detta är ett exempel på hur militära identiteter är sköra och riskerar att förstås som oattraktiva om de inte kompletteras med andra argument. Genom att mixa argument på det genomtänkta sätt som Försvarsmakten gör i "Hur många skäl behöver du?", tillsammans med att visuellt porträttera beskyddaren som någon som utmanar den förutfattade meningen om militären, lyckas Försvarsmakten öppna upp för en större målgrupp att söka sig till den militära grundutbildningen utan att hota positionen hos av dem som beskyddare. När Försvarsmakten bryter länken mellan feminint kodade egenskaper med feminint kodade kroppar blir den maskulina beskyddarlogiken svårare att upptäcka. Men likväl är genus ett centralt verktyg för Försvarsmaktens att konstruera 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda' och stärka sin position. Hur de interna normerna inom militären hindrar grupper som utmanar maskulinitetsnormen inom försvaret från att nå vissa positioner eller trivas inom militären är inget denna uppsatsen studerar, vid intresse läs bland annat rapporten 'Karriärhinder för unga militära kvinnor' (Schröder, 2017).

8.3.7 Diskursers påverkan på varandra

För att förstå relationen mellan Sverige som en fredlig aktör, och Sverige som ett land i internationella operationer analyserar jag det interdiskursiva beroendeförhållanden mellan 'förbättra världen'-diskursen och 'den högteknologiska beskyddaren'. En diskurs som präglas av traditionellt maskulina egenskaper (den högteknologiska beskyddaren) och en som beskrivs genom feminint kodade egenskaper (förbättra världen). Brown beskriver en av

maskuliniteterna inom den amerikanska militären som en person som har kunskapen att bemästra avancerad teknik som dominerar och kontrollerar andra. Brown menar att konstruktionen av den 'högteknologiska beskyddaren' används för att beskriva en "godartad dominans" med humanitära och medmänskliga ändamål (Brown, 2012: 180). I min tolkning av Brown kan denna maskulinitet kopplas samman med diskursen om ansvar att skydda andra och stå upp för frihet och demokrati - även i konflikter som inte berör det egna landet direkt. Då diskursen om den 'högteknologiska beskyddaren' möter diskursen om 'förändra världen beskyddaren' möjliggör detta argument om ansvar att delta i internationella fredsframtvängande och fredsbevarande insatser för att skydda en utsatta lokalbefolkning. Exempel som kan tolkas utifrån denna godartade dominans är det tidigare diskuterade citatet: "Vi är beredda att slåss för de dagarna. Men helst slipper vi" (bild 27). Konstruktionen av den högteknologiska beskyddaren kan således bidra till den ökande trenden av att stater går i krig för fredens skull (Kronsell & Svedberg, 2011).

8.4 Skyddsvärda

8.4.1 Bunden till kultur, traditioner och humor

Under stycket om 'Gränsdragning genom humor och förståelse för "svensk kultur"' redovisas några till synes banala referenser till Kalle ankas jul, svensken som enstöring och invigd i interna ordvitsar. Då något behöver definieras för att kunna stabiliseras och skyddas är referenserna en del i att konstruera den skyddsvärda nationen Sverige (Stern, 2006). Definitionen av innanförskapet i förhållande till vad som inte inkluderas i den svenska nationen innebär indirekt en användning av nationalism. Nationen är inte bara fri, demokratisk och progressiv utan knyts också samman av humor, kultur och en viss typ av "svenska egenskaper". Som Stern synliggör i sin artikel 'We' the Subject: The Power and Failure of (In)Security' innebär definitionen av den skyddsvärda nationen också att grupper som inte passar in i definitionen exkluderas. Detta kan ta sig uttryck som interna normer inom Försvarsmakten, där vissa anses passa bättre in i militäryrket än andra.

8.4.2 Den ovetande allmänheten

Den skyddsvärda är någon som delar värderingarna i den nationella identiteten, men som inte varit medveten om att de behöver skyddas. Beskrivningen av den skyddsvärda som ovetande görs genom påståenden som:

“I Sverige har vi levt i fred så länge att vi tar den för given. Den har blivit ett slags naturtillstånd, lika självklar som luften vi andas” (bild 28).

Inom konceptet av den skyddsvärda som ovetande finns också en förståelse för att den tagit något för givet och inte visat den tacksamhet som den borde.

“(…) Helvanliga, halvgråa dagar du antagligen inte lägger på minnet. För vad hos dem är värt att minnas? Rätt mycket, faktiskt. Att ha dagar som bara är, en vardag som rullar på, är inte självklart för alla. Men i Sverige tar vi dem för givna. Och så ska det vara. (…)” (bild 27)

Det finns en underton av nonchalans och otacksamhet hos den skyddsvärda befolkningen som hamnat mellan raderna. Något som förstärks av de självuppoffrande drivkrafterna hos beskyddaren, vilket synliggörs genom exempel som:

*“(…) Allt för att **din vardag** ska kunna fortsätta som vanligt - i det öppna Sverige vi vant oss vid att leva i (…)”* (bild 24)

*“(…) Allt för att **du** ska kunna vistas lika fritt på land som till havs (…)”* (bild 23)

*“(…) Allt för att **du** ska kunna surfa så fritt som möjligt - i det öppna Sverige som vi har vant oss vid att leva i (…)”* (bild 25)

8.4.3 Den skyddsvärda som nöjd med status quo

Analysen av Maria Sterns tredje fråga “Säkerhet på vilket sätt?” synliggjorde att beskyddarens mål alltid var att bevara status quo. Detta uttrycktes genom ovan diskuterade beskrivningar som visar att anledningen är:

“ (...) att din vardag ska kunna **fortsätta som vanligt** (...)” (bild 24)

Att definiera fred och säkerhet som “din vardag” eller status quo - gör att den skyddsvärda konstrueras som nöjd med hur det är. Detta bidrar till att en passivisering av den skyddsvärda där den avpolitiseras. Konstruktionen är sammanlänkad med det faktum att beskyddaren är placerad i den yrkesmässiga sfären medan den skyddsvärda är en del av den privata sfären i hemmet. Att beskriva någon i egenskaper av passivitet är traditionellt feminint och viktigt för att upprätthålla relationen till beskyddaren som någon som är behövd. Konstruktionen av den skyddsvärda som nöjd och passiv då det handlar om säkerhetsfrågor bidrar till en relation av underordning vilket möjliggör en överordnad beskyddare. Motdiskurser som lyfter fram ett bredare perspektiv på säkerhet, eller rent av förespråkar säkerhet genom nedrustning, utgör således ett hot för denna förståelse. I Strand och Kehls artikel synliggörs svårigheterna med att utmana rådande diskurs för HBTQ-personer som eventuellt inte skulle känna sig väl behandlade i Försvarsmakten (Strand & Kehl, 2018). Under #metoo uppropet vittnade över 1700 kvinnor som är eller varit verksamma inom Försvarsmakten om kränkningar och sexuella trakasserier under uppropet #givaktotchbitihop (Dagens Nyheter, 2017). Många beskrev att de blev ifrågasatta om de anmälde kränkningarna eller övergreppen. Utsagor som dessa utmanar Försvarsmaktens konstruktion av sig själva som någon som står upp för jämställdhet och människors rätt att leva som de själva valt.

8.4.4 Den skyddsvärda som en del av den privata sfären

I de utvalda kampanjerna är den primär positionen för att förstås den skyddsvärd dess länk till det ‘privata’. Inom den privata sfären, där den skyddsvärda i båda kampanjerna placerats, finns flera feminint kodade positioner. Många feministiska forskare poängterar underordningen av det ‘privata’ i förhållande till det ‘publika’. För vidare läsning, se Cynthia Enloe om ‘military wives’ (Enloe, 2000). ‘Föräldraskapet’ är en position som har en central plats i de analyserade kampanjerna. En förälder som vårdar ett spädbarn mitt i natten, en som tar på sina barn ytterkläderna och en gravid kvinna som är på ultraljudsundersökning görs synliga i det visuella materialet (film 17). Att vårda eller ta hand om någon är en praktik som historiskt sett varit feminint kodad. Likaså är familjeliv, kärlek och mjuka värden.

Försvarsmaktens kommunikation vilar på den förutfattade meningen om Sverige som ett genusexceptionellt och jämställt land (Strand & Kehl, 2018). Den visuella porträtteringen av småbarnsföräldrarna och kärlekspar är anpassad till denna konstruktionen och bryter i flera fall traditionella genusnormer och kedjan “feminint-kvinnligt-kvinna” (film 17). Som tidigare diskuterat utgår uppsatsen från Butlers förståelse för både kön och genus som socialt konstruerat, det innebär att “kvinnan”/”mannen” inte kan studeras utan att en själv reproducera dem vilket kan förstås som ett metodologiskt problem. Det som är mest relevant för uppsatsen är användningen av över- och underordnade egenskaper samt hur de blir svårupptäckta då de lindas in i en jämställdhetsdiskurs.

Slutligen synliggör uppsatsen hur ingen vuxen individ visas i sin yrkesmässiga roll i kampanjen ‘Vi låter Sverige vara i fred’. En vuxen människa spenderar generellt flera timmar om dagen på sitt arbete och det kan tyckas underligt att ingen syns i sin professionella, kompetenta och drivna position. Detta har förmodligen gjorts med avsikten att behålla en tydlig skillnad mellan beskyddare och den skyddsvärda. Där barn, föräldrar och äldre lyfts fram som den främsta gruppen av de skyddsvärda.

Bildexempel från filmen “Vi låter Sverige vara i fred” (film 17):

8.4.5 Den skyddsvärda västvärlden

Nedan följer en beskrivning av en rörlig bild (bild 26), som kan visas på digitala annonsplatser i stadsmiljöer eller online. Den korta filmen pågår i 10 sekunder och är utan ljud.

Filmen börjar med en reklambild för Mcdonalds. Den visar en hamburgare med ost och bacon på. Till vänster om hamburgaren står texten: "DUBBEL CHEESE, DUBBEL BACON". Ordet "Nyhet!" blinkar i rött precis ovanför texten. I högra hörnet av bilden syns Mcdonalds röda logotyp med ett gult M och texten "I'm lovin' it". I bildens nedkant under hamburgaren står det "Med cheese, cheese, bacon och bacon". Det enda som inte går att relaterar till Mcdonald på första bilden är den lilla turkosa blixten som är reklambyrån Volts logotyp.

Efter mindre än en sekund blinkar bilden till. Det framstår som att skärmen reklambilden visas på har fått någon typ av tekniskt fel. Bilden blinkar till tre gånger och det som bryter igenom är en svart skärm med massvis med små gröna bokstäver och tecken. Detta symboliserar programmeringskod, alltså de bokstäver och tecken som sätts samman vid konstruktioner av exempelvis hemsidor. Reklambilden på hamburgaren blinkar till ytterligare en gång innan den bryts helt av den svarta bakgrunden. Nu är hela bilden datorskärmen hos en programmerare. Den gröna koden skrivs i snabb takt från toppen av det svarta fönstret. Sidan fylls av kod och plötsligt syns texten:

"Vårt cyberförsvar jobbar dygnet runt, året om. Se hur på forsvarsmakten.se/ifred".

Denna texten är betydligt mycket större än de andra tecknen, men har samma neongröna nyans. Längst ned i högra hörnet av bilden finns Försvarsmaktens logotyp. Den sista bilden med Försvarsmaktens meddelande till åskådaren ligger kvar i 5 sekunder, vilket utgör halva filmen. Filmen börjar sedan om från början.

Stillbilder från filmen (film 26)

Utifrån vetenskapen om att det tidigare har förts en debatt kring cybersäkerhet, är det tydligt att den rörliga bilden symbolisera en cyberattack. McDonaldsreklamen är utgångsläget för materialet och symboliserar “det vanliga”, en typ av status quo innan cyberattacken sker. I en nationell militärs kampanjer är valet av McDonalds som symbolik för det “normala” intressant att analysera närmare. McDonalds kan förstås som den yttersta symbolen för en liberal världsordning där marknadsekonomiska krafter möjliggör global expansion för företag som spelar sina kort rätt. Snabbmatskedjan McDonalds är också starkt förknippat med USA och den amerikanska livsstilen som under det senaste århundradet konstruerat drömmen om en åtråvärd livsstil. Försvarsmakten hade kunnat visa en reklam från ett stort svenskt varumärke, exempelvis H&M eller IKEA. De hade därmed knutit an till den nationella aspekten i Försvarsmaktens uppdrag. Att välja McDonaldsreklamen signalerar ett angreppet mot västvärlden och vissa gemensamma liberala värderingar, snarare än nationalstaten. Idén om nationen i behov av skydd har lyfts fram i annat material genom referenser till Kalle anka, svensken som en “enstöring” och interna ordvitsar.

9. Diskussion

9.1 Slutsatser

Analysen av materialet visar hur den redan befintliga diskursen om Sverige som ett fredligt land påverkade konstruktionen av ‘beskyddaren’. Då diskursen både reproduceras i konstruktionen av beskyddaren, samt leder till en komplex relation mellan beskyddaren och vapen/våldsanvändning. Referenser till vapen och våldsmetoder sker sällan i materialet, eventuellt beroende på att det avskräcker vissa målgrupper (Strand och Berndtsson, 2015). Beskyddarens metoder framställs främst i form av övervakning och beredskap, vilket skänker

förståelsen av **beskyddaren som aktiv**. Kampanjerna använder också ett abstrakt vokabulär, med formuleringar som “avvisa kränkningar” (bild 23, 24 & 25), vilket inte utvecklas vad det innebär. Visuellt introduceras bilder på vapensystem och militärteknologi på ett sätt som försvårar för åskådaren att ta till sig vilken funktion produkten har, exempelvis genom inzoomade bilder eller väldigt korta klipp. Denna verbala och visuella retoriken konstruerar ett hierarkisk maktrelation där **beskyddaren har kunskap**, medan **den i behov av skydds förblir oinsatt**. Att militärer konstruera **beskyddaren som teknologisk överordnad** är inte unikt i dessa kampanjer, utan är något som Brown i sin tidigare forskning av den amerikanska militären har synliggjort (Brown, 2012: 180). Ett talande exempel från materialet, då militärens koppling till våldsanvändning faktiskt adresseras, är “*Vi är beredda att slåss för de dagarna. Men helst slipper vi*” (bild 27). Citatet synliggör ett förhållningssätt där beskyddaren konstrueras som någon som har kompetens att med våld försvara den i behov av skydd, men som samtidigt tar avstånd från sådana metoder. Detta konstruerar **beskyddaren som nobel** och kampanjerna undviker således att underminerar den förutfattade meningen om **beskyddaren som en kämpe för fred, frihet och mänskliga rättigheter**.

Vidare konstrueras **beskyddaren som karriärmedveten och driven** genom formuleringar som “*Att försvara frihet ser bra ut på cv:t*” (bild 6). Konstruktionen drar nytta av en klassisk maskulinitet inom den civila sfärens baserad på karriärmedveten och ekonomisk vinning (Brown, 2012: 178-179). **Beskyddaren framställs visuellt som icke-personlig och seriös**, då individernas ansikte ofta är dolda och bilderna är mörka. Den visuella identiteten (profilfärger och typsnitt) förstärker konstruktionen av beskyddaren som seriös, legitim och kopplad till en militär tradition.

Skiljelinjerna mellan beskyddaren och den skyddsvärda stabiliseras genom de binära motsatserna i form av över- och underordnade egenskaper som är maskulint eller feminint kodade. Skillnaderna är nödvändiga för att kunna definiera ‘beskyddaren’/den ‘skyddsvärda’ (Stern, 2006) och skapa förståelsen av behovet av en beskyddare. Därför konstrueras den skyddsvärda i relation till flera av ovanstående egenskaper. En av uppsatsens stora upptäckter är hur den **skyddsvärda passiviseras genom att beskriva den som nöjd med status quo**. Om definitionen av säkerhet och fred är att bevara vardagen så konstruerar det befolkningen som nöjd med dagsläget: “*Allt för att din vardag ska kunna fortsätta som vanligt - i det*

öppna Sverige vi vant oss vid att leva i” (bild 24). Referenserna är subtila och förstärks interdiskursivt genom konstruktionen av den **skyddsvärda som ovetande om att det finns ett hot**. *“I Sverige har vi levt i fred så länge att vi tar den för given. Den har blivit ett slags naturtillstånd, lika självklar som luften vi andas”* (bild 28). Tätt knutet till detta är även konstruktionen av den **skyddsvärda som placerad i den privata sfären**, som vårdande förälder eller pensionär, istället för rollen som yrkesarbetande och produktiv.

Utöver konstruktionen av den svenska nationen som en förkämpe för fred, frihet och mänskliga rättigheter så binder materialet nationen till kultur, traditioner och humor. Referenser till Kalle anka och ordvitsar bidrar till att konstruera den skyddsvärda nationen som omgärdad av barndomsminnen och varma känslor.

I kontrast till ovan diskuterade över- och underordnade konstruktioner öppnar kampanjerna upp för beskyddaren att värna om kollektivet och värdera mjuka värden som minnen och vänskapsband (bild 15). Konstruktioner som dessa balanseras och blandas med de mer maskulint kodade, då en feminisering av beskyddaren riskerar att underminera det militära systemet (Enloe, 2014).

9.2 Uppsatsen i relation till den maskulina beskyddarlogiken

Den redan existerande diskursen om Sverige som ett jämställt och genusexceptionellt land (Strand & Kehl, 2018) präglar konstruktionen av ‘beskyddaren’ och den ‘skyddsvärda’ i materialet. Att på ett allt för tydligt sätt konstruera den underordnade ‘skyddsvärda’ i en kvinnas kropp hade underminerat och utmanat förståelsen av Sverige som jämställt.

Materialet bryter därför länken mellan feminint kodade egenskaper och feminint kodade kroppar. För att förstå Youngs teori om den maskulina beskyddaren i den svenska kontexten behöver därför teorin förstås med en bredare tolkning av genus och kön, där feminint kodade egenskaper och positioner inte är kopplade till konstruktionen av kvinnan. Tolkar vi teorin på detta sättet funderar teorin som verktyg för att förstå hur genus är en avgörande faktor i att legitimera en krigsmakt. Militarism är således beroende av konstruktionen av genus, även då Sveriges befolkning och stat konstruerar sig själva som ett av världens mest jämställda länder. Trots en anpassning av beskyddaren till en svensk kontext så är relationen hierarkisk

och patriarkalt betingad, där 'beskyddarens' maskulint kodade egenskaper i allra flesta fall står i kontrast till den 'skyddsvärdas' feminint kodade egenskaper.

Teorin om den maskulina beskyddarlogiken bidrar därför till förståelse för hur upprustning och krigsförberedelser görs möjlig i dagens Sverige. Teorin skänker också en förståelse för hotet motdiskurser som underminerar militärens ställning i samhället utgör.

9.3 Feminisering av de som ifrågasätter militära metoder

I ett större samhälleligt perspektiv bidrar konstruktionerna av beskyddaren och den skyddsvärda till utestängningsmekanismer där meningsmotståndare kan avfärdas som en del av de 'ovetande', 'okunniga' och 'irrelavanta'. Kampanjerna konstruerar Försvarsmakten som den främsta aktören med kunskap och kompetens inom ämnet säkerhet. Konstruktionen begränsar vilka som kan uttala sig med auktoritet och vem som hindras från detta. Att meningsmotståndare beskrivs i feminint kodade ordalag och tillskrivs egenskaper som står i motsats till den kompetens och professionalism som Försvarsmakten har, är ett könat maktmedel. Denna utestängningsmekanism förstärks av ett större externa beroendeförhållande till en patriarkal samhällsnorm vilken genomsyrar hela samhället.

Uppsatsens måste förstås i ett större diskursivt fält av militarism och upprustning, där vi redan idag ser följderna av att feminisera och passivisera den skyddsvärda. Ett exempel på då denna mekanism utnyttjades och meningsmotståndare feminiserades var då Margot Wallström förespråkade kärnvapenedrustning, något som hotade idén om militär avskräckning som garant för säkerhet. Reaktionerna mot henne var starkt femininiserande och hon placerades i en positionen av 'den feminina skyddsvärda', snarare än i yrkesrollen av Sveriges utrikesminister vilket är hennes titel. Reaktionerna i tidningarna lydde:

"Wallström måste återvända till verkligheten" (Enström, Wallmark & Jacobsson Gjørtler, 2017)

"Wallströms kärnvapendrom för Sverige mot säkerhetspolitisk atomvinter (...) Ungdomens 80-talsdrömmar om slagord för en kärnvapenfri värld håller på att föra svensk utrikes- och säkerhetspolitik in i en återvändsgränd som slutar med ett stup" (Oksanen, 2017).

“Nedrustning en farlig dröm” (Kärkkäinen, 2017)

Sällan konstrueras upprustningsförespråkare som verklighetsfrånvända, drömmande och naiva. Liknande retoriska grepp används mot den svenska fredsrörelsen, vars hela existens utmanar ett militaristiskt samhälle. Här följer exempel på detta:

“Hävdar man att Nato är ett större hot än Ryssland får man räkna med att kallas naiv. Det är tur att entusiasterna i Sveriges vänsterlutande fredsrörelse inte lallar runt med vapen. Skulle de råka få ett vapen i hand kan man nämligen utgå ifrån att de skulle skjuta sig i foten. När detta var avklarat skulle de oundvikligen skjuta sig i fot nummer två. De enda doxor i vårt närområde som skulle gå helt säkra vore väl Vladimir Putins. Ryssland är i hög grad dessa fredsvänners blinda fläck.” (Aftonbladet, 2017)

Att tillskriva fredsrörelsen underordnade egenskaper som naivitet och inkompetens, samt konstruera dem som känslodrivna, är ett sätt att feminisera dem som meningsmotståndare. Beskrivningen av upprustningsförespråkare som krigsvänner, entusiaster eller någon som “lallar runt” etableras sällan i media. Detta är ett retoriskt grepp som möjliggörs av genuskonstruktionen kopplad till militarism.

10. Avslutning

Uppsatsen skänker förståelse för hur Försvarmaktens externa kommunikation genom kampanjerna ‘Vi låter Sverige vara i fred’ och ‘Hur många skäl behöver du?’ med hjälp av genus konstruerar en hierarkisk relation mellan ‘beskyddaren’ och den ‘i behov av skydd’. Uppsatsen synliggöra hur konstruktionen av beskyddaren som en förkämpe för fred och öppenhet samexisterar med förståelsen av beskyddaren som våldsutövare, en diskurs som i förlängningen kan skänka förståelse för krigsoperationer i fredens namn. Studien synliggör en bredden inom de olika konstruktionerna av ‘beskyddaren’ och den ‘skyddsvärda’, många som tidigare upptäckts i forskning av rekryteringsdiskurser i såväl Sverige som USA (Strand & Berndtsson, 2015; Strand & Kehl, 2018; Brown, 2012). Kampanjerna utmanar föreställningar

om ett mansdominerat försvar, men i grund och botten är relationen mellan 'beskyddaren' och den 'skyddsvärda' formad av genus.

Följderna som de diskuterade diskurserna har internt inom Försvarsmakten är inget som denna studie åtar sig att undersöka. Det är däremot ett område där jag rekommenderar vidare studier, inte minst då de interna förhållandena kommer förändras inom de kommande åren med den allmänna könsneutrala värnplikten på plats. De nästkommande åren kommer unga, oberoende könstillhörighet, bli inpliktade i Försvarsmakten. FOI skriver i en rapport att: *“pliktade kvinnor kan förväntas ha (...) en lägre toleransnivå för t.ex. trakasserier eller personlig utrustning som ger fysiska skador, högre belastning och sämre skydd. Om man inom överskådlig tid ska lyckas nå sina kvantitativa och kvalitativa jämställdhetsmål krävs därför skyndsamt genomförande av förbättrande åtgärder”* (Schröder, 2017: 8). Hur de interna normerna påverkas av att få in rekryter som inte själva sökt sig till den militära grundutbildningen öppnar upp för spännande studier. Möjligen kan denna grupp av rekryter bidra till en förnyad innebörd av beskyddaren, som utmanar rådande konstruktion. Om detta innebär ett genomslag av feminint kodade egenskaper inom Försvarsmakten, samt hur detta i så fall skulle påverka militären återstår att se.

Referenslista

Ackerly, B., Stern, M., & True, J. (2006). *Feminist Methodologies for International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.

Aftonbladet (2017) *Putin måste älska den svenska fredsrörelsen*. Aftonbladet. Publicerad: 2017-06-17. (Hämtad 2018-08-19)

<https://www.expressen.se/ledare/putin-maste-alska-den-svenska-fredsrörelsen/>

Aggestam, K., & Höglund, K. (2017) *Om krig och fred, en introduktion till freds- och konfliktstudier*. Uppl. 2:1. Lund: Studentlitteratur.

Basham, V. M. (2018). Liberal militarism as insecurity, desire and ambivalence: Gender, race and the everyday geopolitics of war. *Security Dialogue*. Vol 49. Publicerad: 2018-01-01. (Hämtad 2018-05-30)

<http://journals.sagepub.com.ezproxy.ub.gu.se/doi/full/10.1177/0967010617744977#articleCitationDownloadContainer>

Bergström, G., & Boréus, K. (2005) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Uppl 2. Lund: Studentlitteratur.

Connell, R., & Pearse, R. (2015) *Om genus*. Uppl. 3, omarbetad och uppdaterad. Göteborg: Daidalos.

Dagens Nyheter (2017) *1 768 kvinnor i försvaret: "Alla anmälningar måste tas på allvar"*. Dagens Nyheter debatt. Publicerad: 2017-11-29. (Hämtad 2018-08-20)

<https://www.dn.se/debatt/1768-kvinnor-i-forsvaret-alla-anmalningar-maste-tas-pa-allvar/>

Danermark, B., Ekström, M., Jakobsen, L., & Karlsson, J. (2003). *Att förklara samhället*, Lund: Studentlitteratur.

Enloe, C. (2000). *Maneuvers: The international politics of militarizing women's lives*. Berkeley, Kalifornien: Univ. of California Press.

Enloe, C. (2014). The recruiter and the sceptic: a critical feminist approach to military studies. *Critical Military Studies*. Publicerad: 2014-10-10. (Hämtad 2018-02-25)
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23337486.2014.961746?src=recsys>

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wängnerud, L. (2017) *Metodpraktikan : konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Uppl. 5:1. Stockholm : Wolters Kluwer.

Foucault, M. (1993) *Diskursens ordning*. Stehag/Stockholm: Symposion.

Försvarsmakten (2016) *Försvarsmaktens Jämställdhets- och jämlikhetsplan 2016-2018*. Publicerad: 2016-02-28 Beteckning: FM2015-7991:20 (Hämtad 2018-08-03)
<https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/jamlikhet/fm2015-7991.20-underbilaga-3.1-fmvp-16.pdf>

Försvarsmakten, a. *Kampanjer* (Hämtad 2018-06-05)
<https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/press/kampanjer/>

Försvarsmakten, b. *Personalförsörjning med plikt*. (Hämtad 2018-06-05)
<https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/varnplikt/fakta-om-personalforsorjning-med-plikt/>

Försvarsmaktens visuella identitet (2016). (Hämtad 2018-06-10)
<https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/6-aktuellt/press/2016-07-01-forsvarsmaktens-visuella-identitet-version-1.pdf>

Grimen, H. & Gilje, N. (2007) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Uppl. 3. Göteborg : Daidalos.

Hobbes, T., Flathman, R., & Johnston, D. (1997). *Leviathan* (A Norton critical edition). New York: Norton.

Jackson, S.T. (2016) 'Selling' national security: Saab, YouTube, and the militarized neutrality of Swedish citizen identity. *Critical Military Studies*. Publicerad online: 2018-10-16. (Hämtad 2018-06-04)
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/23337486.2017.1395675>

Kaldor, M (2000) *Nya och gamla krig. Organiserat våld i en global tidsålder*. Göteborg: Daidalos.

Keskinen, S., S. Tuori, S. Irni, & D. Mulinari. (2009). *Complying with Colonialism: Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Ashgate: Aldershot.

Kronsell, A. & Svedberg, E. (2011) *Making Gender, Making War: violence, military and peacekeeping practices*. Routledge.

Kühlhorn, L. (2017) *Kulör : en bok om vad färg gör*. Stockholm: Bonnier Fakta

Locher, B. & Prügl, E. (2001) Feminism and Constructivism: Worlds Apart or Sharing the Middle Ground?, *International Studies Quarterly* 45(1): 111-29.

Martinsson, L., G. Griffin, & K. G. Nygren. (2016). "Afterword: Rethinking Gender Equality." In *Challenging the Myth of Gender Equality in Sweden*, edited by L. Martinsson, G. Griffin, & K. G. Nygren, 211–216. Bristol: Policy Press.

"Militarism" (2015) SAOL 14, Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. Uppl. 14. Stockholm: Svenska Akademien

UNHCR - The UN Refugee Agency. (2018) *Global Trends, Forced displacement in 2017*. Publicerad 2018-06-19 (Hämtad 2018-08-15)
<http://www.unhcr.org/search?comid=56b079c44&&cid=49aea93aba&tags=globaltrends>

Pettersson, T. & Eck, K (2018). Organized violence, 1989-2017. *Journal of Peace Research* 55(4) (Hämtad 2018-08-01)

<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0022343318784101>

Regeringsbeslut 2017/01724/MFI. *Inriktning för Försvarsmaktens verksamhet för åren 2018 till och med 2020*. (Hämtad 2018-08-05)

<https://www.regeringen.se/artiklar/2018/02/regeringsbeslut-inriktning-for-forsvarsmaktens-verksamhet-for-aren-2018-till-och-med-2020/>

Regeringskansliet, a. (2017) *Budget 2018: Ökad militär förmåga och förstärkning av totalförsvaret*. Publicerad 2017-09-20 (Hämtad 2018-08-01)

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/09/budget-2018-okad-militar-formaga-och-forstarkning-av-totalforsvaret/>

Regeringskansliet, b. *En feministisk utrikespolitik*. (Hämtad 2018-08-02)

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/en-feministisk-utrikespolitik/>

Regeringskansliet, c. (2017) *Regeringen återaktiverar mönstring och grundutbildning med värnplikt*. Publicerad 2017-03-02. (Hämtad 2018-07-04)

<https://www.regeringen.se/artiklar/2017/03/regeringen-ateraktiverar-monstring-och-grundutbildning-med-varnplikt/>

Regeringskansliet, d. (2018) *Statsministern och försvarsministern återinrigde Gotlands regemente*. Publicerad 2018-05-21. (Hämtad 2018-08-02)

<https://www.regeringen.se/artiklar/2018/05/statsministern-och-forsvarsministern-aterinrigde-gotlands-regemente/>

Schouten, P. & Dunham, H. (2012) *Theory Talk #48: Cynthia Enloe on Militarization, Feminism, and the International Politics of Banana Boats*. Theory Talks. (Hämtad 2017-10-15)

https://www.files.ethz.ch/isn/155109/Theory%20Talk48_Enloe.pdf

Schröder, K. (2017) *Karriärhinder för unga militära kvinnor*. Publicerad 2017-12.
FOI-R--4541--SE. ISSN1650-1942. (Hämtad 20178-08-01)

SIPRI (2018) *SIPRI Yearbook 2018 - Armaments, Disarmament and International Security, Summary*. Stockholm International Peace Research Institute. (Hämtad 2018-08-01)
<https://www.sipri.org/yearbook/summaries>

Stern, M. (2006) 'We' the Subject: The Power and Failure of (In)Security. *Sage journals - Security Dialogue*. Vol 37, Issue 2. Publicerad: 2006-06-1. (Hämtad 2018-06-02)
<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/09670106060666171>

Strand, S. & Berndtsson, J. (2015) Recruiting the "enterprising soldier": military recruitment discourses in Sweden and the United Kingdom. *Critical Military Studies*. Publicerad: 2015-10-29. (Hämtad 2018-02-25)
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23337486.2015.1090676>

Strand, S. & Kehl, K. (2018) "A country to fall in love with/in": gender and sexuality in Swedish Armed Forces' marketing campaigns. *International Feminist Journal of Politics*. Publicerad online: 2018-07-13 (Hämtad 2018-07-13)
<https://www-tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/abs/10.1080/14616742.2018.1487772>

Towns, A. 2002. *Paradoxes of (In)Equality: Something is Rotten in the Gender Equal State of Sweden*. *Cooperation and Conflict* 37 (2): 157–179.

Tickner, A. J. (1992). *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. New York: Columbia University Press.

Volt. a) Hur många skäl behöver du? (Hämtad 2018-05-15)
<http://volt.se/work/hur-manga-skal-behoover-du/>

Volt. b) We let Sweden be at peace. (Hämtad 2018-05-15).

<http://volt.se/work/we-let-sweden-be-in-peace/>

Wagnsson, C. (2011). A security community in the making? Sweden and NATO post-Libya. *European security*. Vol. 20, issue 4, s. 585-603 (Hämtad 2018-05-17)

<http://www-tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/abs/10.1080/09662839.2011.633514>

Willig, C. (2008) *Introducing Qualitative Research In Psychology*. McGraw-Hill Education.

<https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/lib/gu/reader.action?docID=361585&query=&ppg=126>

Wright, T. (2011) *Nuclear weapons spending: a theft of public resources*.

Challenging government investments in nuclear arms. (Hämtad 2018-08-01).

<http://www.icanw.org/wp-content/uploads/2012/11/ICAN-DisarmamentDevelopment.pdf>

Young, I. M. (2003) *The Logic of Masculinist Protection: Reflections on the Current Security State*. (Hämtad 2017-10-17)

http://www.jstor.org.ezproxy.ub.gu.se/stable/10.1086/375708?seq=1#page_scan_tab_contents

YouTube (2010) *Vad vore väl en bal på slottet?*. Simon Ackalin. Publicerad: 2010-04-06. (Hämtad 2018-06-20)

<https://www.youtube.com/watch?v=td4aWzZTrUA>

Bilaga 1 - Materiallista

Hur många skäl behöver du? (Volt. a)

1. Film: Alex (https://www.youtube.com/watch?time_continue=5&v=d2ywwYxpO6U)
2. Film: Fotboll (<https://www.youtube.com/watch?v=C3xsqMMee1Y>)
3. Film: Geting (<https://www.youtube.com/watch?v=oBwDy-vDfwE>)
4. Affisch: Flytta hemifrån och bevara freden
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/Femserie_Hemifran-2400x1590.jpg)
5. Affisch: Testa dina gränser
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/Femserie_Granser-2400x1590.jpg)
6. Affisch: Att försvara frihet ser bra ut på cv:t
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/Adshel_CV-2400x1589.jpg)
7. Affisch: Flytta hemifrån
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/Adshel_flytta-2400x1600.jpg)
8. Bild tunnelbana och magasin: Testa dina gränser och försvara Sverige
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/FM_Adshel_gra%CC%88nser.jpg)
9. Bild tunnelbana och magasin: Att kämpa för yttrandefrihet är bra för kondisen
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/FM_Adshel_kondis.jpg)
10. Bild tunnelbana och magasin: Hur många skäl behöver du?
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/FM_Adshel_skal.jpg)
11. Liten affisch, tunnelbana: Stärk demokratin och ditt cv
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/Fonsterskylt_1_NY.jpg)
12. Liten affisch, tunnelbana: Om yttrandefrihet inte är skäl nog
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/Fonsterskylt_2_NY.jpg)
13. Liten affisch, tunnelbana: Stilistisk bild från rulltrapporna
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/Rulltrappsskylt_NY.jpg)
14. Magasin: För kropp och andra skäl
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/Dagspress_helsida_kropp-2400x1600.jpg)
15. Magasin: För dig utan skäl
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/FM_Print_44-1-2400x3557.jpg)
16. Magasin: Hur många skäl behöver du?
(http://volt.se/app/uploads/2017/04/FM_Print_ska%CC%88l-1-2400x3557.jpg)

Vi låter Sverige vara i fred (Volt. b)

17. Film: Vi låter Sverige vara i fred
(<https://www.youtube.com/watch?v=qK-VTXJcxAA>)
18. Affisch: Grodman och badhus (http://volt.se/app/uploads/2018/02/Volt_site3.jpg)
19. Affisch: Jas gripen och mopeder (http://volt.se/app/uploads/2018/02/Volt_site4.jpg)

20. Bild tunnelbana och magasin: Badhus
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/FORS0059_Adshel_1.jpg)
21. Bild tunnelbana och magasin: Grill
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/FORS0059_Adshel_2.jpg)
22. Bild tunnelbana och magasin: Barn i cykelstol
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/FORS0059_Adshel_3.jpg)
23. Liten affisch, tunnelbana: Simma lugnt
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/T-bana_fo%CC%88nster1.jpg)
24. Liten affisch, tunnelbana: Luften är fri
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/T-bana_fo%CC%88nster2.jpg)
25. Liten affisch, tunnelbana: Fri surf
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/T-bana_fo%CC%88nster3.jpg)
26. Digital affisch/rörlig bild: Dubbel cheese
(<http://volt.se/work/we-let-sweden-be-in-peace/>)
27. Magasin: Vi låter Sverige vara i fred
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/Dagspress_1.jpg)
28. Magasin: Vi vill helst vara i fred, det är sen gammalt
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/Dagspress_2.jpg)
29. Magasin: Tillsammans är det lättare att få vara i fred
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/Magasin_1.jpg)
30. Magasin: Timbuktu. En del av det Svenska försvaret
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/Magasin_4.jpg)
31. Magasin: Vi går över gränsen för det normala.
(http://volt.se/app/uploads/2018/02/Magasin_3.jpg)